

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут денної освіти

Форма навчання денна

Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту

Завідувач кафедри

_____ О. ЯРІШ

«_____» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Фінансова аналітика малого бізнесу як інструмент опору викликам війни»

(за матеріалами ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ»)

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

освітня програма «Фінанси і кредит»

освітнього ступеня магістра

Виконавець роботи Корнієнко Максим Вікторович

Науковий керівник к. е. н., доц. Сидоренко-Мельник Ганна Миколаївна

Рецензент

Кадучка Андрій Олексійович

Полтава 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ АНАЛІТИКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	7
1.1 Сутність та значення фінансової аналітики для успішності бізнесу.....	7
1.2 Основні методи та інструменти фінансової аналітики.....	14
1.3 Виклики для малого бізнесу під час воєнних дій.....	21
Висновки за розділом 1.....	28
РОЗДІЛ 2 ФІНАНСОВА АНАЛІТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ».....	30
2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства та її результатів за 2021-2023 роки	30
2.2 Оцінка абсолютних фінансових маркерів стійкості бізнесу до умов воєнного стану	38
2.3 Аналіз відносних індикаторів фінансової стійкості та платоспроможності, ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства	48
Висновки за розділом 2.....	57
РОЗДІЛ 3 РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ФІНАНСОВОЇ АНАЛІТИКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ ЗА РАХУНОК ПРОГРЕСИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	59
3.1 Фінансове прогнозування та інноваційні підходи до фінансової аналітики для малого бізнесу під час війни.....	59
3.2 Факторні моделі аналітики та їх застосування для підвищення ефективності малого бізнесу	68
3.3 Переваги застосування фінансового скорингу в межах фінансової аналітики малого бізнесу в умовах воєнного стану.....	73

Висновки за розділом 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

Фінансова аналітика бізнесу в умовах воєнного стану є критично важливою з огляду на високий рівень невизначеності, ризиків та змін у бізнес-середовищі. Актуальність проблематики дослідження на тему «Фінансова аналітика малого бізнесу як інструмент опору викликам війни» полягає у таких аспектах.

Воєнний стан створює додаткові загрози для бізнесу, такі як: руйнування інфраструктури, перебої в логістиці, нестабільність валютного курсу. Фінансова аналітика дозволяє оцінювати ці ризики, моделювати їхній вплив на діяльність компанії та знаходити способи мінімізації втрат, допомагає контролювати грошові потоки, прогнозувати фінансові розриви, забезпечувати доступ до резервних коштів або кредитів.

В умовах воєнного стану багато бізнесів змушені змінювати свою діяльність: переносити виробництва в безпечні регіони, освоювати нові ринки збуту. Аналітика дозволяє оцінити доцільність таких кроків і спрогнозувати їх фінансові результати. Також воєнний стан вимагає максимальної ефективності у використанні ресурсів. Аналітика допомагає виявляти непродуктивні витрати, оптимізувати бізнес-процеси для зменшення витрат на виробництво чи послуги.

Фінансова аналітика дозволяє компаніям моделювати різні сценарії розвитку, зокрема у контексті післявоєнного відновлення економіки. Це дає змогу підготуватися до нових умов і максимально швидко адаптуватися. У кризових умовах компанії часто потребують додаткового фінансування. Чітка фінансова аналітика є важливим інструментом для залучення інвестицій чи міжнародної допомоги, оскільки показує реальний стан бізнесу. Під час воєнного стану зростають вимоги до прозорості фінансових операцій, зокрема через підтримку партнерів чи донорів. Аналітика сприяє створенню довіри між усіма сторонами.

Фінансова аналітика стає основою для прийняття обґрунтованих рішень, що забезпечують стабільність, розвиток та виживання бізнесу в умовах війни. Вона дозволяє адаптуватися до швидкоплинних змін і зберігати конкурентоспроможність.

Теоретичним та методичним основам фінансової аналітики бізнесу присвятили свої роботи вітчизняні й закордонні вчені: О. Я. Базилінська, Т. В. Безбородова, М. Д. Білик, І. А. Бланк, Р. В. Бруханський, С. М. Виганяйло, Ю. А. Гайбура, О. М. Загурський, О. О. Книшек, М. Я. Коробов, Л. А. Лахтіонова, М. Р. Лучко, Т. Ю. Мельник, І. П. Отенко, В. О. Подольська, Г.М. Сидоренко-Мельник, С. Я Салига, В. Я. Чевганова та інші. Але слід визнати, що дослідження не набули закінченого вигляду, ряд питань залишилися невирішеними та дискусійними. Зміна акцентів та посилення проблем пов'язаних з війною внесли свої корективи у застосування методичного інструментарію фінансової аналітики бізнесу.

Мета кваліфікаційної роботи – узагальнення та систематизація теоретико-методичних засад фінансової аналітики малого бізнесу та розробка практичних рекомендацій щодо їх застосування як інструменту опору викликам війни.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі окреслено та реалізовано наступні завдання:

- досліджено сутність та значення фінансової аналітики для успішності бізнесу;
- охарактеризовані сучасні методи та інструменти фінансової аналітики;
- представлено огляд викликів збереження фінансового стану малого бізнесу під час воєнних дій;
- надано загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ»;
- оцінені абсолютні фінансові маркери стійкості бізнесу до умов воєнного стану;

- проаналізовані відносні індикатори фінансової стійкості та платоспроможності, ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- проілюстровані інноваційні підходи до фінансової аналітики для малого бізнесу під час війни та здійснено фінансове прогнозування;
- представлено застосування факторних моделей аналітики для підвищення ефективності малого бізнесу;
- доведено переваги застосування фінансового скорингу в межах фінансової аналітики малого бізнесу в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є система фінансового менеджменту підприємств.

Предмет кваліфікаційної роботи – теоретичні основи та практичні аспекти фінансової аналітики малого бізнесу під час війни.

Методи дослідження: загальнонаукові методи аналізу і синтезу (для опрацювання наукового доробку з зазначеної проблематики), методи та прийоми фінансового аналізу для забезпечення презентації фінансової аналітики діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», методи фінансового прогнозування, факторний аналіз, статистичні методи для ілюстрації перспективних напрямів поглиблення фінансової аналітики та посилення її результативності в умовах війни, графічний та табличний методи для унаочнення результатів дослідження.

Інформаційна база для написання кваліфікаційної роботи: нормативно-правові акти та методичні матеріали, наукові статті та матеріали конференцій, аналітичні огляди з відкритих джерел, річна фінансова звітність ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки (дод. А-Е).

Апробація результатів дослідження: участь у 2 Міжнародній науково-практичній конференції «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice» (м. Берлін, Німеччина, 9-12 грудня 2024 р.); тези: «Алгоритм розробки та переваги застосування скорингової моделі у фінансовій аналітиці бізнесу» (додаток Ж).

РОЗДІЛ 1

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ АНАЛІТИКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

1.1 Сутність та значення фінансової аналітики для успішності бізнесу

Зростання складності економічних зв'язків, розширення меж господарської діяльності та посилення нестабільності бізнес-середовища ускладнюють управління підприємствами. Це спонукає керівників звертатися до експертів-аналітиків, які виступають ініціаторами змін. Бізнес-аналіз як нова аналітична концепція допомагає визначати потреби зацікавлених сторін, аналізувати проблеми, розробляти варіанти їх вирішення і пропонувати шляхи розвитку бізнесу. Завдяки бізнес-аналітиці оптимізуються процеси управління, виявляються нові можливості, і підприємства виходять на вищий рівень діяльності.

Бізнес-аналітику слід розглядати як сукупність процесів та інструментів, які призначені для аналізу корпоративних даних, отримання оціночних суджень результатів обрахунку ключових показників фінансово-господарської діяльності та вилучення цінної інформації про бізнес.

Основною метою бізнес-аналітики виступає векторна орієнтація управлінського процесу на досягнення стратегічних та тактичних цілей, які стоять перед підприємствами, в напрямку зміни акцентів з ретро-діагностики на прогнозування майбутнього, постійного моніторингу дії внутрішніх та зовнішніх факторів, підвищення якості інформаційно-консультаційної підтримки прийняття управлінських рішень.

Зауважимо, що у сучасних мінливих та динамічних умовах ефективне функціонування підприємств залежить від забезпечення керівників і менеджерів якісною та оперативною інформацією, яка є ключовим ресурсом для прийняття своєчасних і обґрунтованих управлінських рішень, в тому числі в галузі фінансів. Це обумовлює необхідність створення на підприємстві системи обліково-аналітичного забезпечення, важливою складовою якої є фінансова аналітика.

Слово «аналітика» має грецьке походження (від [грец.](#) *ἀναλυτικά*). У Вікіпедії наведено наступне визначення: «основа інтелектуальної, логіко-мисленнєвої діяльності, спрямованої на рішення практичних завдань. У її основі лежить не стільки принцип констатації фактів, скільки принцип «випередження подій», що дозволяє організації або індивідові прогнозувати майбутній стан об'єкту аналізу» [2].

Аналіз і аналітика стосовно бізнесу застосовувалися з кінця XIX століття, саме тоді Ф. В. Тейлор винайшов менеджмент, а трохи згодом Г. Форд запровадив систему примусу до продуктивної праці з використанням конвеєра. Разом із еволюцією систем планування ресурсів підприємства, сховищ даних та значної кількості інших програмних засобів і процесів аналітика пройшла значних шлях формування та розвитку. Згідно з Microsoft PowerBI «перетворення необроблених даних у наглядну аналітику складається з чотирьох ключових кроків (збір даних, аналіз, візуалізація, прийняття рішення)» [90].

На думку Бруханського Р. та Спільник І. концепція бізнес-аналізу може бути розкрита через розуміння сутності його понятійного апарату (рис. 1.1) [9]

Таблиця 1.1 – Базові поняття концептуальної моделі бізнес-аналізу та їх характеристика [9]

Концепт	Характеристика
1	2
Зміна (Change)	навмисна, контрольована (керована) трансформація («controlled transformations of an organization») (покращення) у відповідь на виявлену (незадоволену) потребу з метою підвищення продуктивності організації.
Потреба (Need)	прагнення зацікавленої сторони до отримання будь-яких благ, які мають для неї певною цінністю. Потреба, по суті, це проблема або можливість, якою необхідно зайнятися.
Рішення (Solution)	певний спосіб задоволення однієї або кількох потреб у деякому контексті. Рішення задовольняє потребу шляхом ліквідації проблеми, яка стоїть перед зацікавленими сторонами.
Зацікавлена сторона (Stakeholder)	людина чи група, що мають відношення до змін, до потреб або до вирішення. Тобто вони зацікавлені у проведенні змін, можуть бути порушені змінами, мають відношення до потреб або їх вирішення. З ними бізнес-аналітик буде взаємодіяти безпосередньо або опосередковано.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Цінність (Value) (вартість, значимість)	корисність чогось для зацікавлених сторін у певному контексті. Цінність розглядається як складова частина потреби, свою чергу, потреба повинна забезпечити потенційну цінність. Цінності можуть бути матеріальними чи нематеріальними. Їх, наприклад, можна виміряти: збільшенням продажів, зниженням ризиків, підвищенням можливостей, покращенням продуктивності тощо.
Контекст (Context)	обставини, що впливають або на які впливають. Обставини забезпечують розуміння зміни. Можна сказати, що контекст – це все, що стосується змін, які відбуваються у довкіллі. Тобто це поєднання внутрішніх та/або зовнішніх факторів та умов, які можуть вплинути будь-які аспекти діяльності організації. Контекст може також включати культуру, інфраструктуру, відносини та інші галузі, що мають відношення до бізнес-змін.

Як видно з таблиці 1.1., ядром бізнес-аналітики є проблема, яку можна вирішити на запит зацікавленої сторони (або кількох зацікавлених сторін). Рішення розробляються з метою усунення виявлених бізнес-проблем до яких можна віднести оптимізацію організаційної структури бізнесу, розробку, зміну або трансформацію існуючих бізнес-процесів або бізнес-планів, стратегічне та поточне планування на основі економічного та фінансового прогнозування.

З огляду на це, фінансова аналітика бізнесу виокремлює специфічне коло проблем притаманних саме фінансам. Згідно твердженню Подольської В.О., Яріш О. В. сферами, де виникають потреби з вирішення фінансових проблем є:

- 1) оцінювання фінансових потреб підприємства;
- 2) розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучених фінансових ресурсів та каналів їх одержання — кредити, пошук внутрішніх резервів, додатковий випуск акцій, облігацій;
- 3) забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом підприємства [61].

Фінансова аналітика бізнесу передбачає здійснення фінансового аналізу фінансового стану підприємства, факторів впливу та перспектив змін в окресленому майбутньому. Опрацьовуючи науковий доробок з зазначеної проблематики ми зробили спробу узагальнити визначення фінансового аналізу,

які були зроблені вітчизняними науковцями (табл. 1.2), виокремивши критерії відбору: процес, метод, функція, система.

Таблиця 1.2 – Узагальнення змісту фінансового аналізу на основі опрацювання наукового доробку вітчизняної науки

Автор	Зміст	Джерело
1	2	3
Процес		
Бланк І. А.	процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку	8, С. 75
Білик М. Д.	процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку, це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру	80, С. 12
Загурський О.М.	процес, що ґрунтується на вивченні даних про фінансове становище підприємства і результати його діяльності в минулому з метою оцінки майбутніх умов і результатів діяльності.	22, С.9
Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д.	процес оцінювання фінансового стану та основних результатів діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості і забезпечення ефективного розвитку	80, С. 516
Савицька Г.В.	процес пізнання суті фінансового механізму функціонування суб'єктів господарювання	67, С. 21
Базилінська О.Я.	процес спрямований на накопичення, оброблення та використання інформації фінансового характеру та є основою прийняття управлінських рішень на макрорівні	3, С. 5
Безбородова Т.В.	дослідження важливих аспектів грошового обороту та прийняття заходів із закріплення фінансово-економічного стану господарюючого суб'єкта	4, С. 3
Метод		
Цал-Цалко Ю.С.	є методом оцінки фінансової діяльності підприємств	83, С. 12
Циганова О.С., Мурашко І.С.	сукупність методичних прийомів та спеціальних знань, що використовуються в процесі дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання, фінансового стану підприємств, їх фінансових ресурсів і причинно-наслідкових зв'язків у динаміці з метою оцінки життєвого стану та перспектив розвитку підприємства	84, С.2
Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А. І.	це метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності	38, С.16

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.	є методикою оцінки поточного і перспективного фінансового стану підприємства на підставі вивчення залежності і динаміки показників фінансової інформації.	31, С. 7
Лахтіонова Л.А.	спосіб нагромадження, трансформації і використання інформації фінансового характеру, що має метою: оцінити поточне і перспективний фінансовий стан підприємства; визначити можливі доцільні темпи розвитку підприємства з позицій фінансового їхнього забезпечення; виявити доступні джерела засобів і оцінити можливість і доцільність їхньої мобілізації: спрогнозувати положення підприємства на ринку капіталів.	34, С.10
Подольська В.О., Яріш О.В.	метод оцінки та прогнозування фінансового стану підприємства	61, С. 12
Функція		
Коробов М. Я.	є одним із головних елементів фінансової політики підприємства	29, С. 15
Шеремет О.О.	є основою для управління фінансами підприємства	88, С. 8
Приймак С.В.	це управлінська функція, спрямована на створення досконалої інформаційної системи управління фінансово-господарськими процесами.	63, С.4
Павловська В.О., Причуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю.	є основою для управління фінансами підприємства	53, С.12
Салига С.Я., Дачій Н.В, Корецька С.О.	є істотним елементом фінансового менеджменту і аудиту	81, С.10
Система		
Косова Т.Д., Сіменко І.В.	система спеціальних знань, що спрямована на дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і взаємообумовленості шляхом розчленування цілого на складові і виділення окремих сторін, властивостей, зв'язків	30, С.20
Отенко І.П., Азаренков Г.Ф., Іващенко Г.А.	як окрему систему, оскільки його елементи наявні на кожному із етапів стратегічного управління: від визначення стратегічних цілей до реалізації стратегії та оцінювання її ефективності.	52, С.6
Старстенко Г.Г., Мірко Н.В.	це сукупність аналітичних процедур, що базуються на загальнодоступній інформації фінансового характеру і призначені для оцінки стану й ефективності використання економічного потенціалу підприємства (фірми), а також прийняття управлінських рішень стосовно оптимізації його діяльності або участі в ній	74, С.16
Гайбура Ю.А.	являє собою систему спеціальних знань, пов'язаних з дослідженням дії об'єктивних економічних законів на підприємствах, що складаються в ході економічних процесів, та під впливом факторів суб'єктивного порядку	13, С. 7

Представимо узагальнення, зроблене Цигановою О.С. та Мурашко І.С. щодо визначення поняття фінансового аналізу з виокремленням основних аспектів [84]:

- це сукупність методичних прийомів, що використовуються для дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання.
- пріоритетним напрямком фінансового аналізу є дослідження формування, розподілу та використання фінансових ресурсів як основного виду ресурсів підприємства.
- це процес дослідження фінансового стану підприємства та результатів його фінансової діяльності з метою виявлення резервів підвищення ринкової вартості підприємства та забезпечення його ефективного розвитку.
- це сукупність спеціальних знань, спрямованих на вивчення фінансових відносин, фінансових ресурсів і причинно-наслідкових зв'язків у динаміці з метою оцінки життєвого стану та перспектив розвитку підприємства

Доповнимо тим, що у фінансовому менеджменті фінансова аналітика бізнесу виконує функцію від результативності якої залежить подальше існування бізнесу.

Підсумовуючи вищевикладене, надамо наступне визначення, а саме: фінансова аналітика бізнесу — це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення внутрішньої і зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану.

Розв'язок завдань щодо забезпечення успішності бізнесу, які стоять перед фінансовою аналітикою вимагають дотримання наступних умов.

Першою умовою є розуміння фінансової звітності підприємства, яка слугує основним джерелом інформації для обчислення всіх фінансових показників. Використання некоректних показників призводить до втрати економічного

змісту розрахунків і може стати причиною прийняття помилкових рішень управлінським апаратом підприємства.

Другою умовою є вміння користуватись методами фінансової аналітики та не нехтувати тим, що крім кількісних є і якісні методи.

Третя умова передбачає чітке визначення цілей фінансової аналітики, що вимагає складання відповідного плану дій, адже підходи до аналізу ліквідності підприємства відрізняються від аналізу платоспроможності.

Четверта умова полягає у використанні широкого арсеналу аналітичних інструментів, які обираються залежно від доцільності методу розрахунку та доступності інформаційної бази.

П'ята умова визначає суть економічної категорії: досягнення максимально точних результатів із мінімальними витратами, що сприяє збільшенню прибутковості підприємства.

Шоста і завершальна умова — це зацікавленість керівника, який, опираючись на результати фінансових розрахунків, має ухвалити найбільш оптимальне рішення у сфері фінансової політики підприємства.

Значення фінансової аналітики бізнесу полягає у забезпеченні фахівців необхідними інструментами для ефективного управління фінансово-економічною діяльністю підприємства. Його основні аспекти можна узагальнити так:

1. Розуміння взаємозв'язку економічних показників адже фінансова аналітика допомагає створити цілісне уявлення про функціонування підприємства (анатомію економіки), розкриваючи взаємозв'язки між ключовими показниками.

2. Роль у прийнятті управлінських рішень. Використання результатів фінансової аналітики стає необхідною умовою при розробці ефективних управлінських стратегій і рішень.

3. Комплексний підхід до аналізу реалізований через те, що він надає можливість всебічно досліджувати фінансово-економічну діяльність суб'єктів господарювання, враховуючи різні аспекти.

4. Широкий вибір методів і інструментів обумовлений тим, що аналітика включає різноманітні методи обробки звітної, планової (прогнозованої) та нормативної інформації, враховуючи не тільки економічні, а й управлінські й якісні показники.

5. Оптимізація методів аналізу. Аналіз дозволяє вибирати найефективніші та найменш трудомісткі способи дослідження, адаптуючи їх під конкретні ситуації.

Серед перспективних напрямів розвитку фінансової аналітики важливе місце займає вдосконалення організаційних та методичних аспектів фінансового аналізу з урахуванням впровадження сучасних цифрових технологій, що сприяє розширенню можливостей аналітичних досліджень. Одним із ключових критеріїв ефективності аналітики є ступінь застосування сучасних інформаційних технологій.

Таким чином, фінансова аналітика виступає ключовим інструментом для оцінки, планування і вдосконалення фінансово-господарської діяльності підприємств.

1.2 Основні методи та інструменти фінансової аналітики

Методика фінансової аналітики бізнесу – це структурований підхід до оцінки та аналізу фінансових показників підприємства для визначення його фінансового стану, результативності та перспектив розвитку. Вона базується на використанні системи методів, інструментів і технік, що забезпечують глибоке розуміння фінансової діяльності організації.

Реалізацію методики фінансової аналітики можна згрупувати в схему, яка налічує сім основних етапів.

На першому етапі здійснюється постановка цілей аналізу.

У процесі діяльності компанії (фірми, підприємства, тощо) у зацікавлених сторін (або однієї зі сторін) може виникнути потреба, яка потребує задоволення, що призводить до появи проблеми. Зазвичай така потреба з'являється через зміну зовнішніх або внутрішніх умов, тобто внаслідок змін у контексті. Ці зміни спричиняють ситуацію, коли потреба зацікавленої сторони більше не задовольняється, стає очевидною і перетворюється на проблему. Для аналізу причин її виникнення розробляється план роботи та обираються найбільш відповідні техніки бізнес-аналізу. Оскільки кожна ситуація унікальна, методика аналізу підбирається індивідуально для кожного конкретного випадку.

Окреслюється коло ключових питань, на які має дати відповідь аналітика (наприклад, експрес-оцінка фінансового стану підприємства, поглиблений деталізований аналіз окремо взятої характеристики: ліквідності, рентабельності, платоспроможності і т. д., комплексна оцінка та визначення рейтингу, класу, позиції бізнесу наприклад між конкурентів).

Встановлення цілей залежить від потреб зацікавлених сторін (власників, інвесторів, кредиторів тощо).

Під час вирішення проблеми бізнес-аналітик ідентифікує всіх зацікавлених сторін, збирає їх вимоги, визначає способи взаємодії з ними, а також проводить збір інформації про проблему та аналізує її причини. Без розуміння справжніх причин неможливо розробити ефективне й коректне рішення. На основі аналізу контексту формується кілька можливих варіантів рішень, які аналізуються та обґрунтовуються. Найкращий варіант обирається за критерієм максимального задоволення виявлених потреб із врахуванням встановлених цільових показників. Розробка кількох варіантів є важливою, оскільки у вирішенні проблеми беруть участь різні зацікавлені сторони, кожна з яких має власні потреби та вимоги. Через це складно одразу створити єдине рішення, яке повністю відповідатиме очікуванням усіх сторін.

Збір і обробка даних – зміст другого етапу. Відбувається формування бази фінансової звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух

грошових коштів, звіт про власний капітал, тощо). Наступні кроки: агрегація та перевірка достовірності інформації.

При прийнятті управлінських рішень в бізнесі необхідно опрацювати потужні обсяги фінансової інформації. Обробка «даних виробничих програм, бізнес-планів діяльності підприємства, технологічні карти виробництва, розрахунки виробничої потужності, норми, нормативи, калькуляції собівартості продукції, дані господарського обліку (статистичного, бухгалтерського, оперативно-технічного), форм фінансової звітності, демографічних, соціологічних досліджень, позаоблікові дані (матеріали перевірок, ревізій)» [85] потребує використання прогресивного методичного забезпечення: методів, прийомів, моделей та інших інструментів фінансової аналітики бізнесу.

На третьому етапі здійснюється вибір методів аналізу.

Використання видів, прийомів та методів аналізу для конкретних цілей вивчення фінансового стану підприємства в сукупності становить методологію фінансової аналітики бізнесу.

Слід сказати, що процедурна частина методології фінансової аналітики бізнесу регулюється за допомогою низки принципів: системності; єдності інформаційної бази; узгодженості схем аналітичних процедур; сумісності результатів; комплексності; цілеспрямованості; суттєвості.

В залежності від виду аналітики, яка реалізується на запит замовника аналітичної послуги методичний інструментарій буде різним.

Дескриптивна аналітика зосереджується на аналізі даних та використанні ключових показників ефективності для оцінки поточного стану бізнесу.

Предиктивна аналітика спрямована на прогнозування майбутніх подій на основі аналізу історичних даних і виявлених тенденцій.

Прескриптивна аналітика визначає оптимальні плани дій у конкретних ситуаціях, використовуючи дані про минулі події та прогнози, щоб запропонувати найкращі рішення.

У фінансовій аналітиці бізнесу традиційно застосовуються дескриптивні, предиктивні та нормативні моделі, які дозволяють структурувати та визначати

взаємозв'язки між ключовими показниками. Сучасні дослідники зазначають, що бізнес дедалі частіше надає перевагу предиктивним моделям, які дають можливість створювати прогностичні сценарії фінансового стану. Отже, згадані види аналітики працюють у взаємозв'язку: від оцінки поточного стану через прогнозування до рекомендацій щодо дій.

Традиційний підхід до фінансової аналітики включає широкий спектр формалізованих і неформалізованих методів. Водночас, у сучасних умовах економіки важко виокремити методи, які належать виключно до одного наукового напрямку, адже спостерігається інтеграція інструментарію різних дисциплін. У фінансовій аналітиці широко використовуються методи статистики, економічної кібернетики, моделювання та інших наукових підходів.

На описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не в жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях ґрунтуються неформалізовані методи фінансової аналітики бізнесу. До них належать: побудови системи аналітичних таблиць, експертних оцінок і сценаріїв; психологічні; морфологічні; порівняльні; теорії катастроф (програми вивчення та прогнозування нестійких економічних систем); деталізації (за часом, місцем дії, центром відповідальності); побудови системи показників [88]. На думку Ніколаєвої С. П. «ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика» [47].

На жорстко формалізованих аналітичних залежностях між показниками побудовані формалізовані методи аналітики, які залежно від використання математичного апарату поділяють на кілька підвидів:

- традиційні методи - за їх допомогою здійснюється первісне аналітичне оброблення інформації: групування; порівняння; відносні, середні, модальні та медіанні показники; графічні;
- методи детермінованого факторного аналізу використовуються, коли існує функціональна залежність між показниками: елімінування (ланцюгових підстановок, абсолютних різниць тощо); інтегральні; логарифмічні;

- пропорційного поділу; балансові; індекси; ряди динаміки; простих та складних відсотків (нарощування, компаундинг); дисконтування;
- методи ймовірнісного факторного аналізу - використовуються для вивчення зв'язку, коли існує ймовірнісна залежність між показниками: дисперсійний аналіз; кореляційний аналіз; теорія графів; теорія масового обслуговування [47].

До економіко-математичних прийомів, які найчастіше використовують у процесі деталізованого фінансового аналізу, можна віднести інтегральний, графічний та кореляційно-регресійні прийоми. Досить широко використовуються в сучасній практиці бізнесу спеціальні прийоми фінансового аналізу: вертикальний аналіз та горизонтальний аналіз (методи «читання звітності»), коефіцієнтний аналіз, трендовий та порівняльний аналіз, факторний аналіз [3, 22, 29, 30, 31, 34, 38, 52, 74]. Останній представлений наступними способами. До детермінованого факторного аналізу відносять: ланцюгові підстановки; індексний метод; абсолютні різниці; відносні різниці; інтегральний; пропорційне ділення; до способів стохастичного факторного аналізу: кореляційний аналіз; дисперсійний аналіз; компонентний аналіз; сучасний багатомірний аналіз [69].

Четвертий етап містить аналіз ключових показників.

Залежно від мети фінансової аналітики бізнесу досліджуються різні показники. Однак індивідуально жоден із них не дає достатньої інформації про умови функціонування та результативність бізнесу. Тільки аналіз певної групи показників дає підстави для ґрунтовних висновків. Існує кілька класифікацій показників аналізу фінансового стану підприємства. Більшість економістів виділяє такі групи відносних показників, як коефіцієнти прибутковості (рентабельності), ліквідності, стабільності та акціонерного капіталу (фінансової стійкості). Інші аналітики схильні до такої класифікації: показники ліквідності, управління активами й управління пасивами, прибутковості та ринкової вартості акцій. Існує також думка, згідно з якою виділяються коефіцієнти ліквідності, зобов'язань кредиторам, прибутковості та покриття.

На думку Романа Корнилюка, д. е. н., фінансового аналітика YouControl достатньо 20 показників фінансової аналітики для того, щоб зрозуміти фінансовий стан компанії [28] (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Ключові показники фінансової аналітики бізнесу [складено автором на основі 28]

Назва групи показників	Економічний зміст
Група показників "Ліквідність"	- Здатність компанії сплачувати свої зобов'язання строком до 1 року за рахунок оборотних активів. Тобто чи є в компанії ресурси, які можна використовувати для погашення кредитів. - Здатність погашати поточні зобов'язання лише за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів. Індикатор дозволяє зрозуміти, чи є у фірми кошти для задоволення вимог кредиторів на поточну дату. - Співвідношення між оборотними активами за мінусом запасів та поточними зобов'язаннями компанії. - Здатність покривати короткострокові зобов'язання найбільш ліквідними активами. - Частка грошових коштів та еквівалентів у загальній структурі активів компанії.
Група показників "Платоспроможність"	- Частка власного капіталу компанії у загальній сумі коштів, інвестованих у її діяльність. Чим вищий цей коефіцієнт, тим більш компанія є фінансово незалежною від кредиторів. - Наскільки боргове навантаження відповідає наявним операційним доходам від ведення бізнесу. - Співвідношення між власним капіталом та необоротними активами.
Група показників "Прибутковість"	- Наскільки ефективно менеджмент використовує активи фірми для генерації прибутку. Від'ємні значення свідчать про збитки. - Наскільки прибутковою є компанія для власників та інвесторів. - Скільки прибутку генерує кожна гривня оборотних активів компанії. - Відношення валового прибутку до виручки. Цей коефіцієнт показує реальну прибутковість бізнесу компанії. Зміна маржі в порівнянні з минулим роком підкаже, як змінилася цінова політика та ефективність діяльності компанії; - Відношення чистого доходу до вирахування відсотків та податків до загальних активів компанії. - Співвідношення між валовим прибутком (збитком) та собівартістю. - Відношення валового прибутку до операційних витрат компанії. - Відношення прибутку від операційної діяльності до собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг) та операційних витрат (адміністративних витрат, витрат на збут та інших), пов'язаних з реалізацією продукції.

Продовження таблиці 1.3

1	2
Група показників "Ділова активність"	- Продуктивність активів компанії шляхом їх порівняння із обсягом виручки. - Ефективність використання робочого капіталу компанії з точки зору згенерованої ним виручки. - Динаміка дебіторської заборгованості.

Зауважимо, що алгоритм добору аналітичних показників відрізняється за досить широким колом параметрів, як то: обмеження застосування лише відносних показників (виконання вимоги порівнянності одиниць виміру та вектору оцінки напряму динаміки); поєднання кількісних та якісних показників (синтез унеможливорює інтегральну оцінку комплексу різнопланових даних); виокремлення стабілізаторів та дестабілізаторів (поєднання дескриптивної та предикативної аналітики); об'єднання маркерів ендогенних та екзогенних характеристик бізнесу [69].

На п'ятому етапі окреслюється завдання, щодо виявлення проблем і ризиків: ідентифікація «хворих» місць у фінансово-господарській діяльності, виявлення сигналів передкризового вектору розвитку; аналіз фінансових ризиків (втрати платоспроможності чи надмірної залежності від зовнішнього фінансування, ризик ліквідності, збитковості, втрати або «проїдання» власного капіталу та інших).

Шостий етап – розробка рекомендацій, а саме формування пакету пропозицій щодо оптимізації витрат, залучення інвестицій чи підвищення ефективності управління активами.

На заключному сьомому етапі відбувається презентація результатів – підготовка звіту з висновками та рекомендаціями для керівництва або інших зацікавлених сторін. Результат здійснення аналітики бізнесу можна розглядати як умову забезпечення його збалансованого розвитку, як механізм забезпечення економічної безпеки, як дієвий важіль регулювання або впливу на економічну ефективність. Презентована методика дозволяє отримати цілісну картину фінансового стану бізнесу, що є важливим для прийняття стратегічних рішень і забезпечення довгострокової стабільності компанії (фірми, підприємства).

1.3 Виклики для малого бізнесу під час воєнних дій

Малі та середні підприємства завжди відіграють ключову роль у реалізації економічної політики держави, оскільки їх функціонування забезпечує міцну основу для соціально-економічного розвитку країни. Водночас саме ці суб'єкти бізнесу найпершими відчують негативний вплив кризових явищ будь-якого характеру.

Повномасштабна російсько-українська війна спричинила значне погіршення макроекономічних показників України, посилила інфляцію та сприяла зростанню рівня безробіття. Наразі бізнес змушений функціонувати в умовах нестабільності, невизначеності та браку прозорого управління, особливо у сфері руху фінансових ресурсів, які надходять до державного бюджету у вигляді податків і зборів. Це ускладнює довгострокове планування розвитку, що негативно впливає як на прогнозування соціально-економічних перспектив окремих підприємств, так і на загальний стан національної економіки. Таким чином, війна, розв'язана країною-агресором, суттєво погіршує економічну ситуацію, створюючи додаткові виклики для діяльності та розвитку українського бізнесу. У цих умовах розвиток бізнесу супроводжується значними ризиками та невизначеністю.

Мельник Т. Ю. в статті «Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану» зазначає: «Проблема необхідності стимулювання та забезпечення подальшого розвитку бізнесу актуальна сьогодні в Україні на всіх рівнях: національному, регіональному і навіть у самій сфері підприємництва. Вирішення цієї проблеми відкриває можливості для прискорення процесу економічного відновлення та модернізації на основі пошуку найбільш ефективних моделей підтримки представників бізнесу будь-якого розміру в сучасних реаліях» [41].

Більшість малих і середніх підприємств продовжують працювати навіть у воєнний час, і їх діяльність потребує комплексної підтримки для підвищення

ефективності та досягнення стабільних фінансових результатів. Одним із ключових викликів сьогодення є розробка та впровадження інноваційних технологічних рішень, які сприятимуть підтримці підприємництва, а також забезпечуватимуть подальше зростання та розширення бізнесу в Україні.

Юрченко О., Чернишова О. та Стойка І. досліджуючи особливості цифровізації бізнесу в умовах воєнного стану, наголошують, що під час воєнного стану в Україні особливу роль у збереженні функціональності та здатності такого бізнесу до розвитку відіграють трансформаційні перетворення українського бізнесу за допомогою сучасних цифрових технологій [89].

Аналіз статистичних даних свідчить про надзвичайно складну економічну ситуацію в Україні, що зумовлена рекордним спадом реального ВВП у 2022 році за весь період незалежності. Значна частина підприємств, які припинили діяльність на початку війни, досі не відновила роботу повною мірою. Попри це, останні опитування показують, що бізнес поступово знижує негативні очікування щодо свого розвитку та виробництва. Основними проблемами залишаються непрогнозованість ситуації, брак платоспроможних клієнтів, нестача капіталу, брак кадрів та можливі ризики від державних дій.

В окреслених умовах підприємці, фірми, компанії та широкий загал суб'єктів господарювання приймають виклики, що створюються унікальними ризиками та потужними загрозами, які вимагають негайної адаптації, інноваційних рішень і підтримки з боку держави. Як зазначає Мельник Т. Ю.: «Майбутнє бізнесу в Україні значною мірою залежить від того, наскільки він зможе подолати ці виклики та адаптуватися до нового середовища. Рішення, прийняті в цей період, можуть суттєво визначити не лише подальшу долю бізнесу, а й напрям розвитку країни в цілому» [42].

Сулима М. О. та Казак О. О. в своєму дослідженні проблем ведення бізнесу в Україні під час війни зазначають, що ключовими залишаються «проблеми зростання цін на сировину та зниження попиту на продукцію, збільшення курсу іноземних валют, перебої з постачанням комунальних послуг, складнощі транспортування, небезпечні умови праці та оплата праці персоналу [24].

У 2022–2023 роках економічна та соціальна сфери України під дією повномасштабної збройної агресії російської федерації опинилась у надскладній ситуації, що відповідно негативно впливає на умови ведення бізнесу. Падіння вітчизняної економіки у 2022 році визнається найсуттєвішим за всю історію України. За офіційними даними Державної служби статистики України, реальний ВВП у 2022 р. зменшився на 29,1 % (без впливу інфляції, він становив 3,86 трлн грн проти 5,45 трлн грн у 2021 році).

Незважаючи на активні бойові дії та обстріли цивільної інфраструктури, представники бізнесу продовжують пом'якшувати негативні очікування щодо власного розвитку та динаміки виробництва товарів і послуг. До такого висновку дійшли Advanter Group, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, Центр розвитку інновацій, національний проєкт «Дія.Бізнес», які у період 31.05–11.06.2023 року здійснили 12 хвиль досліджень стану українського бізнесу [20].

Спираючись на результати опитування представників малого та середнього бізнесу (всього 90 підприємців), яке проводила Європейська Бізнес Асоціація з 24 квітня до 11 травня 2023 р., зауважимо, що великою проблемою є низька купівельна спроможність українців (57 %), на наступному місці – нестача фінансування й доступу до кредитування (31 %). Значні складнощі виникають через брак кваліфікованих фахівців та проблеми з бронюванням співробітників від мобілізації (28 %) [21].

Опитування (з 31 травня до 11 червня 2023 року), в якому взяло участь 753 респонденти показало, що серед основних проблем бізнесу у червні 2023 року лідирували непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку (46,9 %), відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів (46,9 %), непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу (42,8 %), відсутність достатнього капіталу (37,5 %) [20]. Часткове або тотальне знищення та пошкодження виробничих основних засобів, розрив ланцюгів постачання і руйнування каналів збуту в кінцевому підсумку призводять до високого попиту на робочий капітал та проектне фінансування. Бізнес відчуває серйозну нестачу ліквідності, навіть за умов активної державної підтримки (кредитна програма 5-

7-9 %, урядовий проєкт «єРобота» та інші), у тому числі цільові програми для деяких галузей (наприклад, сільського господарства та роздрібної торгівлі).

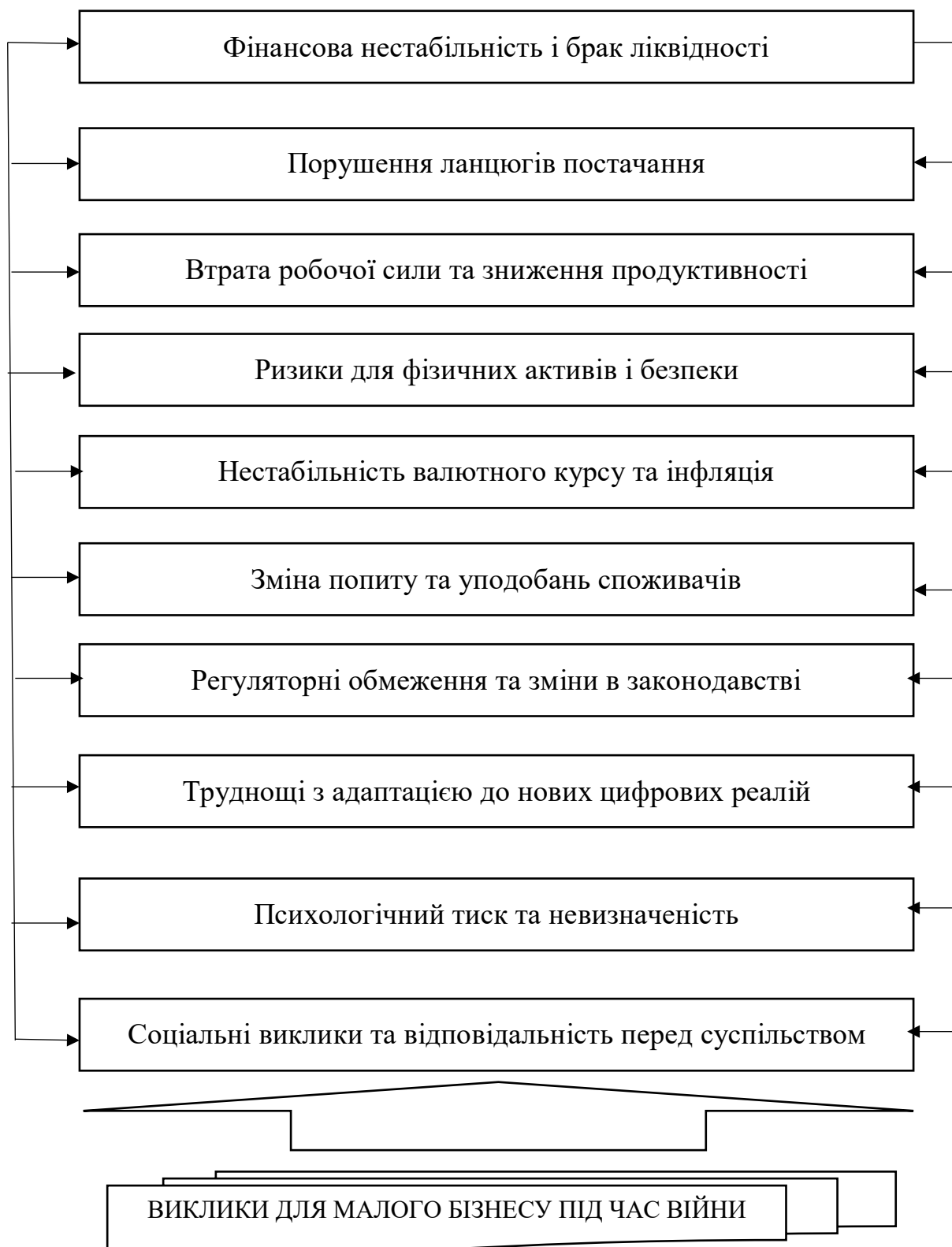

Рисунок 1.1 – Виклики для малого бізнесу під час війни [авторська розробка]

Малий бізнес під час війни стикається з численними викликами, що загрожують його виживанню, продуктивності та здатності адаптуватися до нових умов (рис. 1.1).

1. Фінансова нестабільність і брак ліквідності.

Воєнні дії призводять до падіння попиту на товари та послуги, що обмежує грошові надходження бізнесу. Нестача ліквідності ускладнює виплати за оренду, зарплати, оплату постачальникам. Доступ до кредитів стає обмеженим, оскільки банки з обережністю підходять до фінансування підприємств у ризикових зонах.

2. Порушення ланцюгів постачання

Ускладнення логістики через зруйновану інфраструктуру, закриття транспортних маршрутів або неможливість забезпечити доставку в певні регіони порушує ланцюги постачання товарів і матеріалів. Дефіцит ресурсів, зокрема сировини та товарів першої необхідності, змушує малий бізнес шукати нових постачальників, що може потребувати більше часу та коштів.

3. Втрата робочої сили та зниження продуктивності

Працівники можуть евакуюватися до безпечніших регіонів або вступити до лав Збройних сил України, що призводить до дефіциту кадрів. Навіть якщо бізнес продовжує працювати, стрес і психологічний тиск війни можуть знизити продуктивність співробітників.

4. Ризики для фізичних активів і безпеки.

Ризик руйнування або пошкодження офісів, виробничих потужностей, складів та іншого майна через бойові дії. Неможливість забезпечити охорону майна, особливо у випадках евакуації чи втрати контролю над певними територіями.

5. Нестабільність валютного курсу та інфляція.

Різкі коливання курсу гривні та зростання інфляції підвищують вартість імпортованих товарів і сировини, що ускладнює ведення бізнесу в умовах війни. Зростання витрат на закупівлю товарів та основних ресурсів призводить до збільшення собівартості продукції і зменшує прибутковість.

6. Зміна попиту та уподобань споживачів.

Під час війни потреби споживачів часто змінюються: зростає попит на базові продукти і товари першої необхідності, тоді як попит на неважливі продукти падає. Малий бізнес повинен оперативного адаптуватися до нових потреб ринку, змінюючи асортимент, ціноутворення і маркетингові стратегії.

7. Регуляторні обмеження та зміни в законодавстві.

Часті зміни в регулюванні бізнесу в умовах війни, запровадження нових податків чи обмежень ускладнюють фінансове планування. Можливі обмеження на експорт чи імпорт деяких товарів впливають на бізнес, який залежить від міжнародної торгівлі.

8. Труднощі з адаптацією до нових цифрових реалій.

У випадках, коли бізнес переміщується або втрачає фізичні точки продажу, виникає потреба в повній цифровізації — переході на онлайн-формат, налаштуванні віддаленого обслуговування та маркетингу через інтернет. Багатьом підприємцям, особливо малим, складно швидко освоїти цифрові інструменти, що впливає на конкурентоспроможність.

9. Психологічний тиск та невизначеність.

Військовий конфлікт викликає серйозний психологічний стрес серед підприємців, які відчують постійну загрозу і не можуть планувати довгостроково. Невизначеність щодо майбутнього ускладнює прийняття стратегічних рішень, що стосується розширення бізнесу, інвестицій та розвитку.

10. Соціальні виклики та відповідальність перед суспільством.

Малий бізнес також стикається з очікуваннями щодо соціальної відповідальності, включаючи допомогу місцевим громадам, підтримку військових чи волонтерських ініціатив. Деякі підприємства добровільно жертвують прибуток або продукти для підтримки української армії або постраждалих від війни, що може знизити їхні фінансові можливості.

Суб'єктом кваліфікаційної роботи виступило мале підприємство ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», яке є представником телекомунікаційної галузі.

Галузь телекомунікацій хоча й зазнавала тиску великого кола проблем перед війною попри все залишалася дуже важливим та зростаючим сегментом української економіки. Наприкінці лютого 2022 року з початком воєнних дій ситуація в телекомунікаційній сфері зазнала значних змін. Відмітимо, що провайдери та оператори прийняли нові виклики:

- міграція населення та відтік кваліфікованих кадрів. В результаті масової міграції населення відбулося скорочення абонентської бази та доходів операторів. Також була втрачена велика кількість кваліфікованих спеціалістів;
- втрата контролю за частиною телекомунікаційної інфраструктури на окупованих територіях. Значна частина телекомунікаційної структури залишилася на окупованих ворогом територіях, що призвело до неможливості вчасно усувати поломки та відповідно, до зниження якості послуг;
- відсутність можливості планувати діяльність. Нестабільна ситуація та невизначеність ускладнюють планування діяльності українських операторів та провайдерів;
- порушення логістичних ланцюжків та валютне регулювання. Обмеження валютних операцій та складності з отриманням матеріалів і обладнання призводять до погіршення якості послуг;
- інфляція та скорочення реальних доходів. Ріст інфляції призводить до скорочення реальних доходів операторів та провайдерів;
- руйнування та пошкодження інфраструктури. Військові дії призводять до руйнування та пошкодження інфраструктури телекомунікацій, включаючи обладнання та кабельні мережі;
- пошкодження інфраструктури енергетики та блекауту. Пошкодження інфраструктури енергетики призводить до перебоїв в живленні телекомунікаційних систем та відсутності послуг;
- відсутність сучасних вітчизняних супутникових технологій. Брак сучасних вітчизняних супутникових технологій ускладнює надання телекомунікаційних послуг у важкодоступних локаціях, зокрема, на окупованих територіях;

- крадіжки та вандалізм. Постійні крадіжки обладнання та акти вандалізму завдають значної шкоди інфраструктурі та призводять до відмови в наданні послуг;
- посилення недобросовісної конкуренції (демпінг). Умови війни сприяють недобросовісній конкуренції та демпінгу, що негативно позначається на ринку;
- мобілізація співробітників галузі. Мобілізація співробітників та їх відправка на фронт призводить до браку кваліфікованих працівників у галузі телекомунікацій;
- зволікання та складнощі у процесі виділення земельних ділянок під будівництво веж зв'язку, тривале узгодження з державними органами та надмірна бюрократія з боку державних та комунальних установ [14].

Слід визнати, що держава вже вжила заходів для підтримки галузі та забезпечення стабільності телекомунікаційних послуг у воєнний час. Серед пріоритетів – подовження терміну дії змін до правил доступу до інфраструктури, відновлення нульової ставки ПДВ на імпорт акумуляторів і генераторів, спрощення процедур бронювання працівників, боротьба з недобросовісною конкуренцією, оптимізація процесу отримання дозволів та підтримка місцевих мереж.

Забезпечення стабільності телекомунікацій у воєнний період залишається критично важливим завданням, яке вимагає подальших заходів та співпраці між державою і галузевими підприємствами для гарантування інформаційної безпеки, ефективного зв'язку та стійкості в умовах військових дій.

Висновки за розділом 1

Фінансова аналітика відіграє ключову роль у впровадженні бізнес-аналітики та управлінні бізнесом. Вона забезпечує інформаційну базу для стратегічних і тактичних рішень, оцінюючи внутрішнє та зовнішнє середовище.

Її переваги дозволяють мінімізувати негативний вплив змін, швидко адаптувати стратегію до актуальних умов, оцінити потенціал бізнесу та вплив зовнішніх чинників, що разом сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства.

Фінансову аналітику бізнесу можна використовувати як інструмент для обґрунтування як короткострокових, так і довгострокових економічних рішень, оцінки доцільності інвестицій, аналізу майстерності та якості управління. Вона також слугує способом прогнозування майбутніх фінансових результатів. Завдяки аналітиці можна суттєво покращити управління підприємством, забезпечуючи координацію всіх виробничих і збутових факторів, узгодженість діяльності різних підрозділів та ефективний розподіл відповідальності.

Проведення ефективної фінансової аналітики діяльності підприємства передбачає розробку системи послідовно здійснюваних заходів (нами виділено сім етапів) на основі єдиних принципів, що підпорядковують собі всі елементи системи і дозволяють надати строго певному колу користувачів найбільш актуальну в даний момент інформацію.

Виклики для малого бізнесу під час війни вимагають нових стратегій, гнучкості, а також здатності швидко адаптуватися до зміни умов і потреб ринку. Підприємства, що зможуть ефективно використовувати інноваційні інструменти та фінансову аналітику, мають більше шансів на стійкість і виживання в умовах воєнного часу.

З початком війни в Україні телекомунікаційна галузь зіткнулася з численними викликами, які потребували особливої уваги та державного регулювання. Серед основних проблем – міграція населення, відтік кваліфікованих кадрів, втрата контролю над інфраструктурою на окупованих територіях, неможливість довгострокового планування, порушення логістики, валютне регулювання, інфляція, скорочення доходів, руйнування та пошкодження інфраструктури через бойові дії, перебої в енергопостачанні, відсутність сучасних супутникових технологій, крадіжки, вандалізм, недобросовісна конкуренція, мобілізація працівників та затримки у виділенні земель для будівництва зв'язкових веж.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВА АНАЛІТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства та її результатів за 2021-2023 роки

Юридична особа ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» – український телекомунікаційний провайдер, який веде свою діяльність з 1995 року (дата реєстрації 12.07.1995, код ЄДРПОУ 23550507).

Основні послуги провайдера ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» можна розділити на три умовні частини: сервіс що надається по оптичному кабелю; сервіс, який може бути наданий з оптики або через інтернет (VPN, IP); сервіс по організації локальних мереж зв'язку, налаштування мережевого обладнання.

Також компанія пропонує ряд інших послуг: створення корпоративної мережі; реалізація протоколу MPLS; реалізація протоколу Frame Relay; телекомунікаційні послуги для банків; побудова мереж для державних установ; реалізація технології Wi-Max; реалізація технології Wi-Fi.

Оператор зв'язку в своїй роботі використовує сучасні, перевірені технології і мережеве обладнання, яке добре зарекомендувало себе протягом багатьох років.

Створена і успішно експлуатується в Полтавському і Сумському регіоні Національна мережа передачі даних УкрПак з реалізацією протоколів Frame Relay, X.25, TCP/IP. Для надання послуг Інтернет і передачі даних побудована і експлуатується мережа технічних вузлів в усіх великих районних центрах Полтавської і Сумської областей. На основі цієї мережі успішно реалізуються проекти по створенню корпоративних мереж Державної служби зайнятості, Райффайзен БАНК АВАЛЬ, Державного ощадного банку, Державної податкової адміністрації, КБ Приватбанк, УМВД України та інших.

ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» має цифрові канали передачі даних, що дозволяє клієнтам мати прямий доступ до основних інтернет магістралей світу.

Здійснено аналіз динаміки ключових фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за три останні роки.

Таблиця 2.1 – Динаміка фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки

Показник	Значення показника:			Зміни (+,-), тис. грн.:		Темп приросту (зменшення), %:	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Капітал, тис. грн. (на кінець року):	4698,80	5600,50	6088,50	901,70	488,00	19,19	8,71
1.1. Власний капітал, тис. грн .	4516,80	4887,00	5525,30	370,20	638,30	8,20	13,06
1.2. Позиковий капітал, тис. грн	182,00	713,50	563,20	531,50	-150,30	292,03	-21,07
2. Майно, тис. грн (на кінець року):	4698,80	5600,50	6088,50	901,70	488,00	19,19	8,71
2.1. Необоротні активи, тис. грн	2883,40	2167,80	1866,10	-715,60	-301,70	-24,82	-13,92
2.2. Оборотні активи, тис. грн	1815,40	3432,70	4222,40	1617,30	789,70	89,09	23,01
3. Чисельність працівників, осіб	15	14	13	-1	-1	-6,67	-7,14
4. Виручка від реалізації продукції, тис. грн	8838,80	10860,00	12383,30	2021,20	1523,30	22,87	14,03
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	3182,20	4572,70	4922,80	1390,50	350,10	43,70	7,66
6. Разом доходи, тис. грн	8 854,80	10 862,00	12 412,50	2007,20	1550,50	22,67	14,27
7. Разом витрати, тис. грн	8 608,80	10 353,90	11 638,60	1745,10	1284,70	20,27	12,41
8. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	201,70	416,70	634,60	215,00	217,90	106,59	52,29

За останні три роки капітал малого підприємства яким є ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» поступово зростає. Так, станом на кінець 2022 року його обсяг склав 5600,5 тис. грн, що перевищує показник минулого року на 901,7 тис. грн, або на 19,19 %. В наступний рік тем росту дещо уповільнився і склав

108,71 %. Приріст зазначеного показника – 488,0 тис. грн. В умовах пандемії 2021 року та повномасштабного вторгнення росії на територію України виявлена динаміка оцінюється однострійно позитивно.

У 2022 році порівняно з 2021 роком ріст виявили показники складових капіталу підприємства, а саме власний і позиковий капітал. Приріст зафіксовано в сумі 370,2 тис. грн (+ 8,2 %) та 531,5 тис. грн (в 2,9 рази), відповідно. Унаочнення представлено на рисунку 2.1.

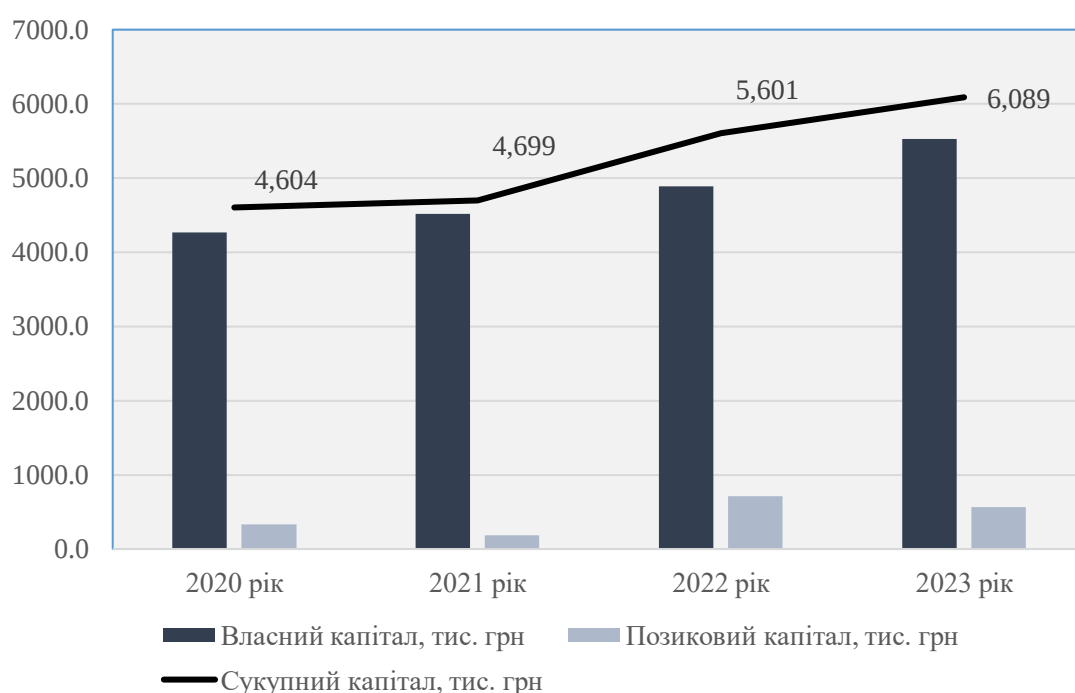

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягів капіталу ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки

У 2023 році зберіглася позитивна динаміка власного капіталу підприємства, який станом на кінець року склав 5525,3 тис. грн. Приріст проти минулого року 638,3 тис. грн, або 13,06 %.

Позиковий капітал, який було залучено для фінансування діяльності навпаки зменшився, а саме на 150,3 тис. грн, або на 21,07 %.

У складі власного капіталу обсяги таких його складових як зареєстрований та резервний капітал не змінювалися. Динаміку нерозподіленого прибутку підприємства унаочнено на рисунку 2.2.

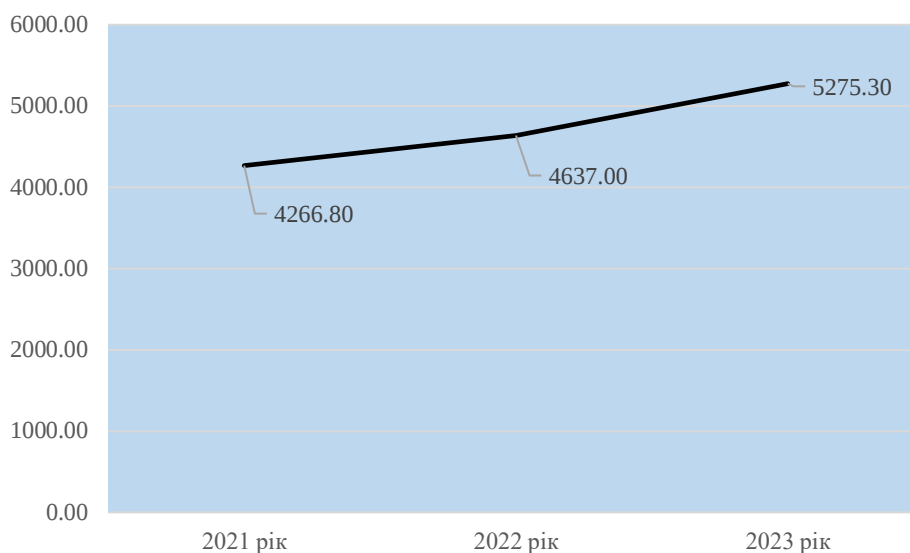

Рисунок 2.2 – Динаміка нерозподіленого прибутку ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки, тис. грн

Як бачимо, зазначений показник за три роки поступово зростав: на 8,68 % (370,2 тис. грн) в 2022 році проти 2021 року та на 13,77 % (638,3 тис. грн) в 2023 році проти 2022 року. Тренд росту в надскладних умовах господарювання позитивно характеризує результативність діяльності досліджуваного підприємства малого бізнесу.

Позиковий капітал підприємства представлено виключно короткостроковими позиковими джерелами, а саме кредиторською заборгованістю. Її обсяг змінювався нерівномірно. В 2022 році проти 2021 року фіксуємо приріст на суму 531,5 тис. грн, або в 2,9 рази. В 2023 році відбулося зменшення зазначеного показника на 150,3 тис. грн, або на 21,07 %. Графік змін представлено на рисунку 2.3.

У 2021-2023 роках товариство поступово нарощувало обсяги майна. В 2022 році активи підприємства збільшилися на 901,7 тис. грн, або на 19,19 %. В 2023 році – на 488,0 тис. грн, або на 8,71 %. Слід відмітити, що приріст вкладень в активи забезпечено за рахунок нарощення обсягів коштів, які були авансовані в оборотні активи. На 1617,3 тис. грн (+ 89,09 %) в 2022 році проти минулого року та на 789,7 тис. грн (+ 23,01 %) в 2023 році проти 2022 року.

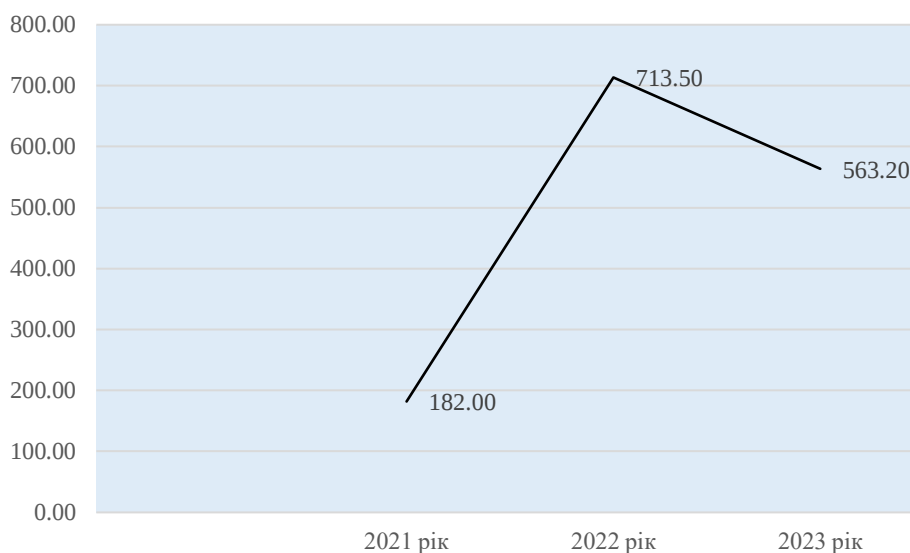

Рисунок 2.3 – Динаміка обсягу поточних зобов'язань і забезпечень ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки, тис. грн

Що стосується складових оборотних активів, то можемо зазначити, що динаміку росту виявили запаси товариства. З 58,9 тис. грн станом на кінець 2021 року до 149,7 тис. грн – станом на кінець 2023 року. Обсяги дебіторської заборгованості зросли з 596,1 тис. грн станом на кінець 2021 року до 822,9 тис. грн – станом на кінець 2023 року.

Залишок грошових коштів на рахунках ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» залишився досить значним та збільшився в 2022 році проти 2021 року на 1472,2 тис. грн, або на 126,87 %, в 2023 році проти минулого року на 617,2 тис. грн, або на 23,44 %. Зафіксовані зміни позитивно впливають на рівень абсолютної ліквідності підприємства. Проілюстровані вони на діаграмі на рисунку 2.4.

Обсяг вкладень коштів в необоротні активи виявив спадну динаміку. Станом на кінець 2022 року він склав 2167,8 тис. грн, що менше показника попереднього року на 715,6 тис. грн, або на 24,82 %. В наступний рік зменшення склало 301,7 тис. грн, або 13,92 %.

Слід відмітити, що в 2021-2023 роках в складі необоротних активів містилися переважно лише основні засоби (виключення – 2023 рік, коли в балансі підприємства з'явилися нематеріальні активи вартістю 112,5 тис. грн), вартість яких поступово скорочувалася.

Рисунок 2.4 – Динаміка складових оборотних активів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки, тис. грн

В 2022 році проти 2021 року на 715,6 тис. грн, або на 24,82 %, в 2023 році проти 2022 року – на 414,2 тис. грн, або на 19,11 %. Графік змін зазначеного показника представлено на рисунку 2.5.

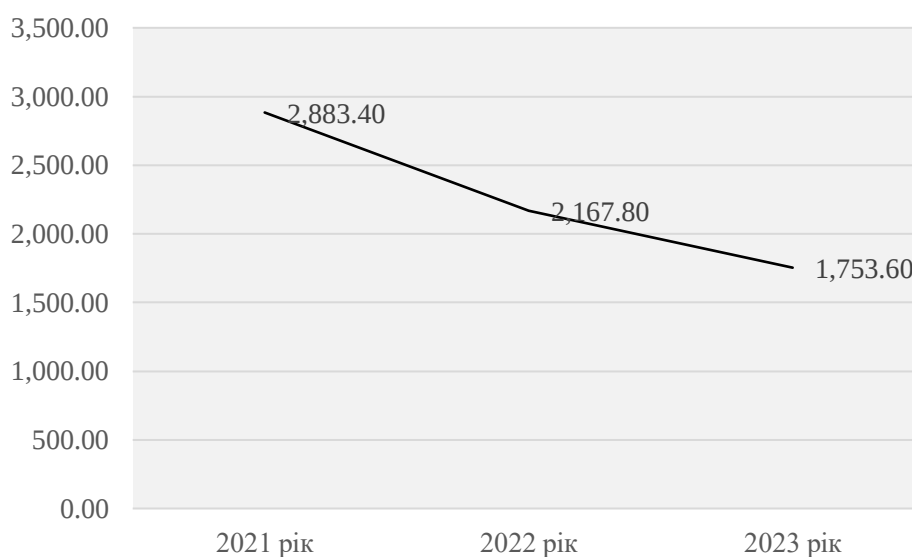

Рисунок 2.5 – Динаміка вартості основних засобів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки, тис. грн

ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» є підприємством малого бізнесу, відтак чисельність працюючих є незначною. 15 осіб працювало на підприємстві в 2021 році, 14 осіб – в 2022 році, 13 осіб – в 2023 році.

Наступні показники таблиці 2.1 відносяться до економічних. Позитивної оцінки заслуговує нарощення обсягів діяльності товариства. В 2022 році проти попереднього року приріст чистого доходу від здійснення підприємницької діяльності склав 2021,2 тис. грн, або 22,87 %. В наступному році дещо уповільнився але залишився позитивним: на 1523,3 тис. грн, або на 14,03 %.

Слід відмітити значний приріст собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) в 2022 році проти попереднього року, а саме на 1390,5 тис. грн, або на 43,7 %. В 2023 році приріст виявився значно меншим, а саме 350,1 тис. грн, або 7,66 %.

Загальний обсяг доходів зростає більшими темпами ніж загальний обсяг витрат. Унаочнення представлено на рисунку 2.6.

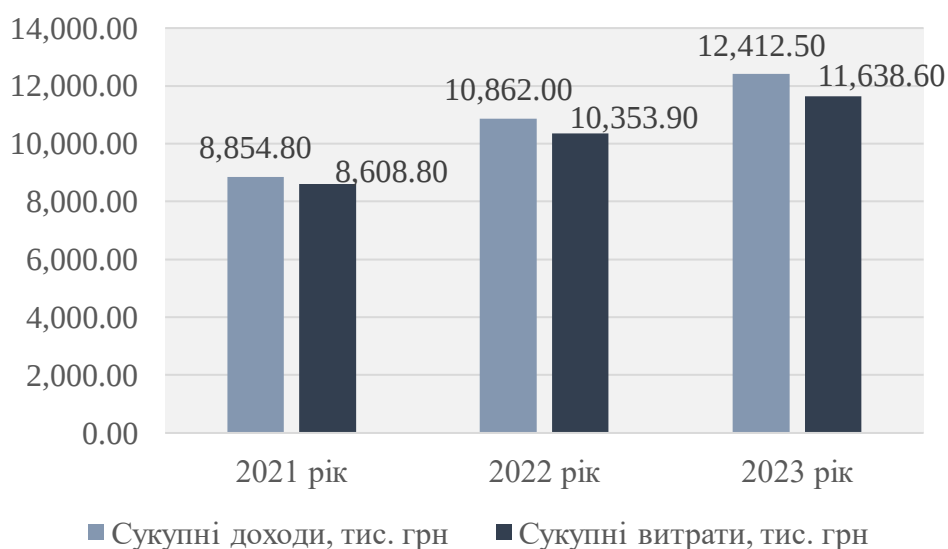

Рисунок 2.6 – Динаміка доходів та витрат ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки, тис. грн

Результатом стало отримання протягом 2021-2023 років чистого фінансового результату – прибутку. Чистий прибуток в обсязі 201,7 тис. грн підприємство отримало в 2021 році. В 2022 році приріст склав 215,0 тис. грн, або 106,59 %. В 2023 році проти попереднього року нарощення обсягу чистого прибутку за результатами діяльності склало суму 219,7 тис. грн, або 52,29 %

Якщо врахувати, що в 2021 році в Україні панувала пандемія COVID-19, а 24 лютого 2022 року почалася повномасштабна війна, зазначений результат

фінансово-господарської діяльності свідчить, що ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» досить ефективно працює на відповідному ринку та проявило стійкість опору викликам.

Телекомунікаційна галузь України під час воєнного стану демонструє значну стійкість, попри численні фінансові та інфраструктурні виклики, спричинені російською агресією. Значна частина інфраструктури, зокрема, близько 22% оптоволоконних мереж, зазнала пошкоджень, що вимагає від провайдерів інвестицій в їх відновлення, а також створення додаткових резервних каналів зв'язку для забезпечення стабільності мереж під час надзвичайних ситуацій.

Фінансові навантаження на галузь зросли через необхідність забезпечення резервного електроживлення, що стало особливо актуальним через відключення електроенергії. Оператори змушені інвестувати в додаткове обладнання, включаючи акумулятори та генератори, щоб забезпечити безперебійний зв'язок навіть під час блекаутів.

Крім того, телекомунікаційним компаніям доводиться адаптуватися до змін попиту на послуги через переміщення населення. Незважаючи на ці труднощі, оператори продовжують співпрацювати та підтримувати стабільний зв'язок не лише для комерційних, але й для урядових та оборонних установ, що є надзвичайно важливим для інформаційної безпеки України.

Таким чином, телекомунікаційна галузь України є критично важливою інфраструктурою, яка забезпечує стійкість та надійність зв'язку в умовах війни, підтримуючи функціонування державних структур і оборони країни. ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» будучи представником малого бізнесу в цій галузі показав достойні результати за останні три роки функціонування.

2.2 Оцінка абсолютних фінансових маркерів стійкості бізнесу до умов воєнного стану

В умовах воєнного стану актуальним завданням фінансового менеджменту бізнесу є збереження досягнутої фінансової позиції, зміцнення фінансового стану та посилення опору негативним впливам зовнішнього середовища. Інформаційна підтримка управлінських рішень забезпечується використанням результатів фінансової аналітики. Інструментами останньої виступають абсолютні та відносні маркери фінансового стану підприємства. Для оцінки фінансової стійкості бізнесу в умовах воєнного стану важливо врахувати як класичні фінансові показники, так і специфічні для кризових ситуацій аспекти, що дозволяють оцінити здатність бізнесу функціонувати в нестабільних умовах.

Оцінка абсолютних фінансових маркерів стійкості бізнесу до умов воєнного стану здійснюватиметься за інформацією фінансової звітності малого підприємства телекомунікаційної галузі – ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ».

Серед ключових маркерів фінансового стану чільне місце займають показники фінансових результатів, динаміка яких представлена в аналітичній таблиці 2.2

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства за 2021-2023 роки виявила стійку динаміку росту. Так, в 2022 році проти минулого року приріст зазначеного показника склав 2021,2 тис. грн, або 22,87 %. В наступний рік дещо уповільнився і склав 1523,3 тис. грн, або 14,03 %.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) в 2022 році росла більш значними темпами ніж виручка, а саме на 43,7 % (+1390,5 тис. грн). В 2023 році проти 2022 року показник собівартості збільшився на 350,1 тис. грн, або на 7,66 %.

Валовий прибуток товариства за результатами діяльності показав динаміку росту (рис. 2.7).

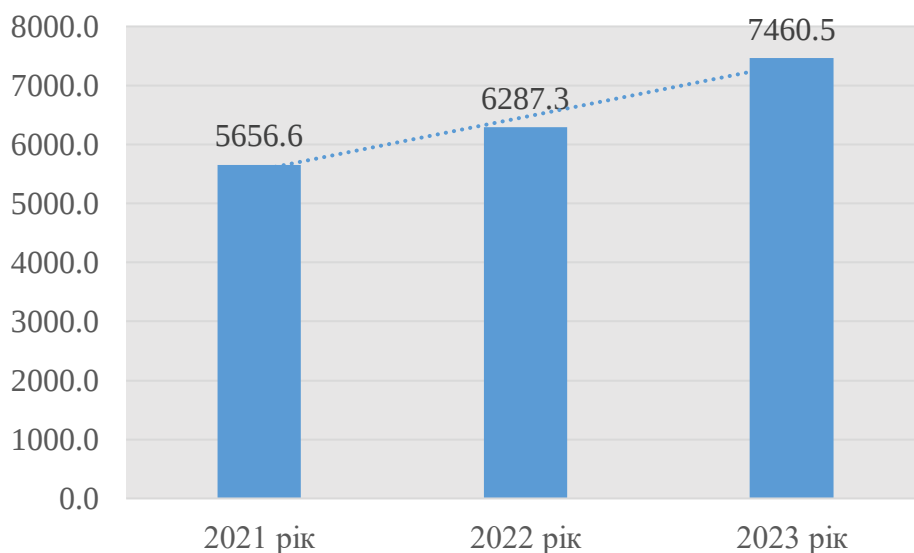

Рисунок 2. 7 – Динаміка валового прибутку ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн

Інші операційні доходи суттєвої ролі не відігравали, адже були отримані в 2021 році в розмірі 16,0 тис. грн та в 2023 році – 17,7 тис. грн.

Операційні витрати ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» зросли з 5426,6 тис. грн в 2021 році до 6715,8 тис. грн – в 2023 році.

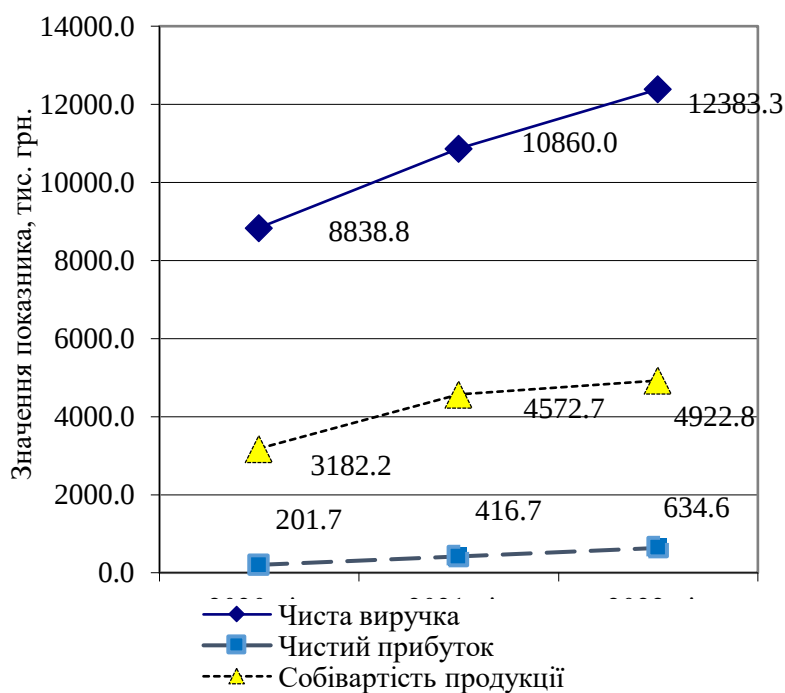

Рисунок 2.8 – Динаміка фінансових результатів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн

Враховуючи те, що темп росту доходів перевищив темп росту витрат товариство за результатами фінансово-господарської діяльності в 2021-2023 роках отримало чистий прибуток (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка фінансових результатів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки:			Зміни (+,-):			
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.		2023 р. від 2022 р.	
				Тис. грн	%	Тис. грн	%
1	2	3	4	5	6		7
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	8 838,80	10 860,00	12 383,30	2 021,20	22,87	1 523,30	14,03
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн	3 182,20	4 572,70	4 922,80	1 390,50	43,70	350,10	7,66
3. Інші операційні доходи, тис. грн	16,00	0,00	17,70	-16,00	-100,00	17,70	0,00
4. Інші операційні витрати, тис. грн	5 426,60	5 781,20	6 715,80	354,60	6,53	934,60	16,17
5. Інші доходи, тис. грн	0,00	2,00	11,50	2,00	0,00	9,50	475,00
6. Інші витрати, тис. грн	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7. Разом доходи, тис. грн	8 854,80	10 862,00	12 412,50	2 007,20	22,67	1 550,50	14,27
8. Разом витрати, тис. грн	8 608,80	10 353,90	11 638,60	1 745,10	20,27	1 284,70	12,41
9. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	246,00	508,10	773,90	262,10	106,54	265,80	52,31
10. Податок на прибуток, тис. грн	44,30	91,40	139,30	47,10	106,32	47,90	52,41
11. Чистий прибуток (збиток) , тис. грн	201,70	416,70	634,60	215,00	106,59	217,90	52,29

Прибуток до сплати відсотків, податків, зносу та амортизації (EBITDA) відображає операційний прибуток бізнесу до врахування витрат, які можуть бути менш критичними в короткостроковій перспективі. Це ключовий показник рентабельності та стабільності операційної діяльності. В умовах кризи високий рівень EBITDA є позитивним сигналом для інвесторів і кредиторів. Як бачимо на діаграмі (рис. 2.9), прибуток товариства за три роки стабільно зростає. З 246,0 тис. грн в 2021 році до 762,4 тис. грн в 2023 році.

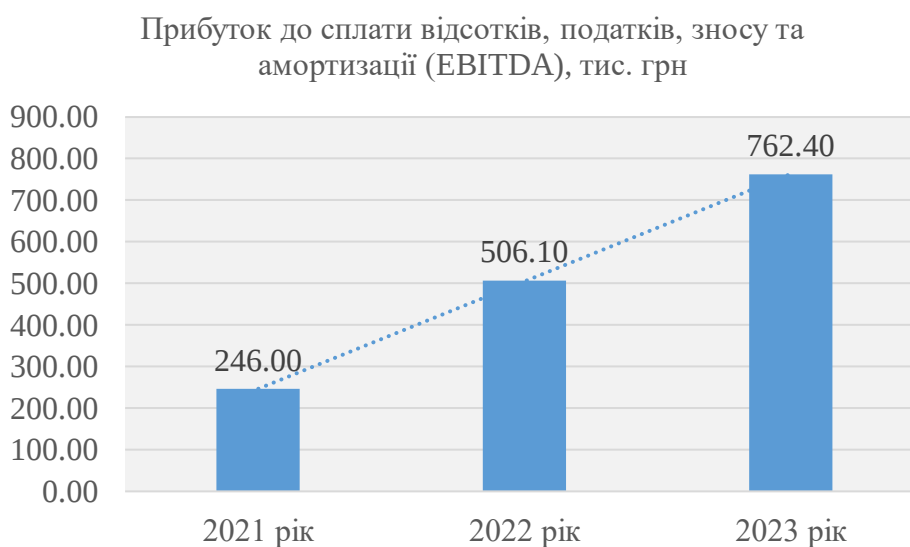

Рисунок 2.9 – Динаміка прибутку до сплати відсотків, податків, зносу та амортизації (EBITDA) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн

Чистий прибуток (Net Profit) є кінцевим результатом діяльності підприємства за звітний період. У часи нестабільності важливо оцінювати стабільність цього показника, оскільки він показує, наскільки бізнес ефективно працює після покриття всіх витрат і податкових зобов'язань.

У 2022 році чистий прибуток товариства склав 416,7 тис. грн, що більше показника минулого року на 106,59 %. В 2023 році приріс те такий значний, а саме: 217,9 тис. грн, або 52,29 %. Отримання прибутку під час війни має не лише економічний, але й значний соціальний та моральний аспект. Формування надійного базису опору негативним викликам війни важко переоцінити, тому вважаємо зазначені зміни одностайно позитивними.

Наступний абсолютний показник – грошові кошти та їх еквіваленти (Cash and Cash Equivalents). Це показник обсягу доступних коштів на рахунках та їх еквівалентів (депозити, чеки тощо), що можуть бути використані для покриття невідкладних витрат і зобов'язань. У кризових умовах наявність вільних грошових коштів є вирішальною для забезпечення платоспроможності та мобільності підприємства.

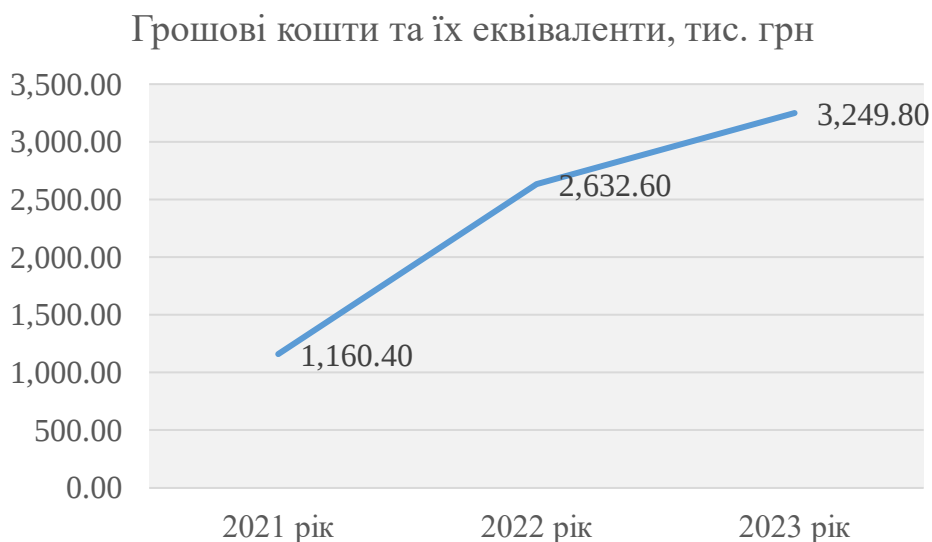

Рисунок 2.10 – Динаміка вільного залишку грошових коштів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн (станом на кінець року)

Вільний залишок грошових коштів, як бачимо на рисунку, за три роки поступово зростає. Приріст в 2022 році проти попереднього року склав 1472,2 тис. грн, або 126,87 %. В 2023 році проти минулого року – 617,2 тис. грн, або 23,44 %. Зазначені зміни можуть бути оцінені позитивно з позиції дотримання стійкості фінансового стану підприємства.

Наступним кроком здійснення фінансової аналітики є оцінка динаміки абсолютних маркерів фінансової стійкості підприємства (табл. 2.3).

За результатами обрахунку абсолютних показників фінансової стійкості тип фінансової стійкості набутий ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за останні три роки можна вважати абсолютним. Наявність власних джерел фінансування запасів дозволила сформувати платіжний надлишок в розмірі: 1575,3 тис. грн в

2021 році, 8285,4 тис. грн в 2022 році та 3552,2 тис. грн в 2023 році. Приріст зазначеного показника склав відповідно: 1109,6 тис. грн та 867,3 тис. грн.

Таблиця 2.3 – Динаміка абсолютних показників фінансової стійкості ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	Роки:			Зміна (+,-) показника	
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1	2	3	4	5	6
1. Наявність власних джерел фінансування запасів	1633,40	2719,20	3659,20	1085,80	940,00
2. Наявність власних та довгострокових джерел для фінансування запасів	1633,40	8319,70	9747,70	6686,30	1428,00
3. Загальна величина власних довгострокових та короткострокових джерел для фінансування запасів	1633,40	8319,70	9747,7	6686,30	1428,00
4. Загальна вартість запасів	58,10	34,30	107,0	-23,80	72,70
5. Забезпеченість запасів власним оборотним капіталом	1575,30	2684,90	3552,20	1109,60	867,30
6. Забезпеченість запасів власними та довгостроковими джерелами фінансування	1575,30	8285,40	9640,70	6710,10	1355,30
7. Забезпеченість запасів власними, довгостроковими та короткостроковими джерелами фінансування	1575,30	8285,40	9640,70	6710,10	1355,30
8. Тип фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість	X	X

Враховуючи те, що ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» в ці роки не залучало довгострокових джерел фінансування та короткострокових кредитів комерційних банків наступні показники є аналогічними. Робимо висновок, що забезпеченість товариства власним оборотним капіталом є достатньою для забезпечення стійкості фінансового стану підприємства.

Таблиця 2.4 – Показники ліквідності балансу ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн

Показник	Роки :			Показник	Роки :			Платіжний надлишок (+) або платіжна нестача (-)		
	2021	2022	2023		2021	2022	2023	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Високо-ліквідні активи, (A1)	1160,40	2632,60	3249,80	Термінові зобов'язання, (П1)	182,00	713,50	563,20	978,40	1919,10	2686,60
Активи, що швидко реалізуються (A2)	596,90	765,80	865,60	Коротко-строкові пасиви, (П2)	0,00	0,00	0,00	596,90	765,80	865,60
Активи, що повільно реалізуються, (A3)	58,10	34,30	107,00	Довгострокові пасиви, (П3)	0,00	0,00	0,00	58,10	34,30	107,00
Активи, що важко реалізуються, (A4)	2883,40	2167,80	1866, 10	Сталі пасиви, (П4)	4516,80	4887,00	5525,30	1633,40	2719,20	3659,20
Баланс	4698,80	5600,50	6088,50	Баланс	4698,80	5600,50	6088,50	X	X	X

Зауважимо, що власний оборотний капітал має ключове значення для стабільної діяльності бізнесу, адже це фінансовий ресурс, який забезпечує щоденні операції компанії, підтримку її ліквідності та захист від фінансових ризиків.

Платоспроможність є сутнісною характеристикою фінансового стану підприємства, отже утримання її на оптимальному рівні є глобальним завданням бізнесу. Здійснимо оцінку ліквідності балансів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за абсолютними показниками (табл. 2.4).

Результати наступні. В 2021-2023 роках ліквідність балансів підприємства може бути визнана абсолютною. Так, абсолютно ліквідні активи перекривають вартість найтерміновіших боргів. Платіжний надлишок за роками склав: в 2021 році – 978,4 тис. грн, в 2022 році – 1919,1 тис. грн, в 2023 році – 2686,6 тис. грн.

Порівняння вартості очікуваного отримання боргів від дебіторів з кредитами є умовним, адже кредити підприємством не залучалися. Так само і порівняння вартості запасів з довгостроковими боргами, яких підприємство немає.

Для розуміння ситуації важливий аналіз структури активів та пасивів підприємства. Активи згруповані за рівнем ліквідності, пасиви – за терміновістю погашення боргів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Структура та структурна динаміка активів та пасивів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	Роки:			Зміна показника (+;-)	
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
Активи					
A1	24,70	47,01	53,38	22,31	6,37
A2	12,70	13,67	14,22	0,97	0,54
A3	1,24	0,61	1,76	-0,62	1,14
A4	61,36	38,71	30,65	-22,66	-8,06
Баланс	100,00	100,00	100,00	X	X
Пасиви					
П1	3,87	12,74	9,25	8,87	-3,49
П2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
П3	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
П4	96,13	87,26	90,75	-8,87	3,49
Баланс	100,00	100,00	100,00	X	X

Як бачимо з даних таблиці 2.5 в складі активів переважають необоротні, питома вага яких зменшилася впродовж останніх трьох років з 61,36 % до 30,65 %. Друге місце посідають абсолютно ліквідні активи – грошові кошти, питома вага яких склала 24,7 %, 47,1 % та 53,38 % в 2021 році, 2022 році, 2023 році, відповідно.

Пасиви представлені власним капіталом то кредиторською заборгованістю короткострокового характеру. Наявністю подібного складу пасивів пояснюється платіжний надлишок як результат порівняння А2 та П2, А3 та П3.

Наступний абсолютний показник фінансової аналітики бізнесу – чистий робочий капітал (Net Working Capital). Чистий робочий капітал розраховується як різниця між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями. Він показує, наскільки підприємство здатне покривати свої короткострокові борги та забезпечувати поточну операційну діяльність. Позитивний чистий робочий капітал говорить про фінансову стійкість бізнесу. Аналогом даного показника виступає власний оборотний капітал (за умови відсутності кредитів та довгострокових зобов'язань).

Власний оборотний капітал як результат порівняння власного капіталу з вартістю необоротних активів дав позитивні значення.

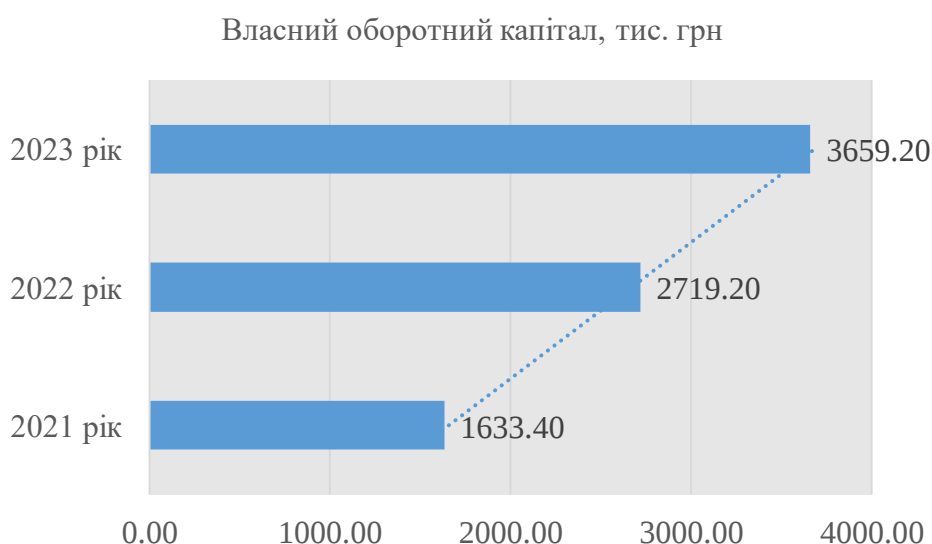

Рисунок 2.11 – Динаміка власного оборотного капіталу ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Розмір зазначеного показника збільшився з 1633,4 тис. грн в 2021 році до 3659,2 тис. грн – в 2023 році.

Зауважимо виняткову важливість власного оборотного капіталу для бізнесу. Власний оборотний капітал дозволяє бізнесу покривати поточні зобов'язання (наприклад, оплату постачальникам, заробітну плату працівникам тощо) без необхідності брати короткострокові кредити, так як це є для ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ». Це мінімізує залежність від зовнішнього фінансування, що особливо важливо в умовах економічної нестабільності. Завдяки наявності власного оборотного капіталу бізнес може підтримувати високий рівень ліквідності. Це означає, що підприємство здатне швидко реагувати на раптові фінансові потреби чи кризи без ризику зупинити основну діяльність.

Власний оборотний капітал надає підприємству гнучкість у реагуванні на ринкові зміни та можливість швидко скористатися новими можливостями. Це може включати закупівлю сировини, розширення виробництва, інвестиції в маркетинг або запуск нових продуктів.

Використання власного капіталу для фінансування оборотних потреб дозволяє уникнути процентних витрат і комісій за кредитами, що знижує загальні фінансові витрати компанії.

Бізнес із позитивним оборотним капіталом виглядає привабливішим для інвесторів і кредиторів. Це сигналізує про здоровий фінансовий стан підприємства, що робить його менш ризикованим для вкладення коштів.

Таким чином, абсолютні індикатори дозволяють зрозуміти, наскільки бізнес готовий протистояти фінансовим труднощам, які виникають у зв'язку з ризиками війни, зокрема перебоями в постачанні, інфляцією та змінами в споживчому попиті. Оцінка масштабу та тенденцій абсолютних індикаторів фінансового стану дозволяє бізнесу зберігати стійкість та ефективно планувати свою діяльність в умовах нестабільності. Такий аналіз допомагає не лише вижити під час війни, але й закласти основу для відновлення та розвитку у мирний час.

2.3 Аналіз відносних індикаторів фінансової стійкості та платоспроможності, ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

У фінансовій аналітиці бізнесу через досить високу різноманітність фірм та компаній на ринку більше значення мають не абсолютні показники, як суми на бухгалтерських статтях, а їх співвідношення, які, в свою чергу, за економічною сутністю можуть вважатись цілком нормальними (відповідними нормативному рівню) або ж аномальними. В цій ситуації аналітик отримає сигнал про наявні диспропорції, передкризові або кризові зрушення та ризики фінансово-господарської діяльності.

Результати коефіцієнтного аналізу (ratio analysis) можуть слугувати як підставою для готових бізнес-рішень також використовуватися в якості вхідного базису для перспективної діагностики, наприклад, сценарного аналізу, кластеризації, страс-тестування, лінійних або логістичних регресів, моделей скорингової інтегральної оцінки тощо.

Аналіз відносних індикаторів або фінансових коефіцієнтів (ratio analysis) – це виявлення взаємозалежностей через зіставлення статей фінансової звітності з метою діагностики фінансового стану бізнесу. Діагностика концентрується на таких сутнісних характеристиках як : ліквідність (платоспроможність), фінансова стійкість, рентабельність та ділова активність, результативність якої вимірюється коефіцієнтами ефективності використання фінансових ресурсів для ведення бізнесу.

Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватись зі своїми боргами виступає запорукою стійких партнерських взаємовідносин адже контрагенти впевнені в отриманні власних коштів. Партнери отримують свідчення того, що бізнес забезпечений наявними грошовими коштами за рахунок яких здатен швидко погасити борги без надлишкового залучення

додаткових фінансових ресурсів чи продажу активів. В наступній таблиці 2.6 представлено результат обрахунку таких індикаторів.

Таблиця 2.6 – Динаміка коефіцієнтів платоспроможності (ліквідності) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки :			Зміна (+;-) показника	
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Cash Ratio)	6,38	3,69	5,77	-2,69	2,08
2. Коефіцієнт уточненої (проміжної) ліквідності (Quick Ratio)	9,66	4,76	7,31	-4,89	2,54
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття) (Current Ratio, Cover Ratio, Working capital ratio)	9,97	4,81	7,50	-5,16	2,69
4. Частка грошових коштів в активах (Cash to Assets Ratio), %	24,70	47,28	53,75	22,58	6,47
5. Коефіцієнт ліквідності матеріальних оборотних активів (запасів)	0,32	0,05	0,19	-0,27	0,14
6. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом	0,90	0,79	0,87	-0,11	0,07
7. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	3,28	1,07	1,54	-2,21	0,46
8. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	0,30	0,93	0,65	0,63	-0,28
9. Коефіцієнт іммобілізації дебіторської заборгованості	0,13	0,14	0,14	0,01	0,01
10. Коефіцієнт мобільності	0,36	0,56	0,66	0,19	0,11

Абсолютна ліквідність (Cash Ratio) товариства на протязі 2021-2023 років залишалась високою. Так, на 1 грн поточних боргів в 2021 році припадало 6,38 грн вільних грошових коштів. В наступному році відбулося зменшення зазначеного показника на 2,69 але слід відмітити, що перевищення нормативного рівня – більше ніж суттєве. Станом на кінець 2023 року коефіцієнт абсолютної ліквідності склав 5,77, що на 2,08 більше показника минулого року.

Уточнена (Quick Ratio) ліквідність також підтримувалася товариством на високому рівні. Якщо брати до уваги, що рекомендовані значення для цього коефіцієнта складають 0,7-0,9, фактичні індикатори є набагато більшими. В 2022 році показник уточненої ліквідності виявився меншим за попередній рік на 5,16.

В 2023 році ситуація покращилася. Зазначений індикатор склав 7,31 (більший за показник минулого року на 2,54).

ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за три роки сформувало та підтримувало високий рівень загальної ліквідності (поточної платоспроможності). Також, відмічаємо значне перевищення нормативних меж. В 2021 році на 1 грн поточних зобов'язань припадало 9,97 грн оборотних активів підприємства. В 2022 році – 4,81 грн, в 2023 році – 7,5 грн.

Фактор впливу – велика сума грошових коштів на рахунках підприємства. Підтвердженням виступає також питома вага зазначеного елемента майна. Відмічаємо тенденцію росту частки грошових коштів (Cash to Assets Ratio) в активах товариства: з 24,7 % в 2021 році до 53,75 % в 2023 році.

Коефіцієнт ліквідності матеріальних оборотних активів (запасів) змінювався нерівномірно. Маємо зменшення зазначеного показника в 2022 році проти минулого року на 0,27 та приріст на 0,14 в 2023 році проти попереднього року. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості змінювався аналогічно.

Наступний індикатор – коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом. Його розмір перевищує нормативне значення досить суттєво. Отже бізнес забезпечений власними джерелами для фінансування поточних активів на 90 % в 2021 році, 79 % в 2022 році та на 87 % в 2023 році.

Співвідношення кредиторських та дебіторських боргів також не викликає занепокоєння. На 1 грн коштів дебіторської заборгованості припадало за три останні роки менше гривні кредиторської заборгованості.

У дебіторську заборгованість в 2022-2023 роках іммобілізовано 14 % фінансових ресурсів товариства, що відповідає «нормальній» міжнародній практиці та свідчить про відсутність надмірної іммобілізації коштів бізнесу.

Щодо мобільності власних коштів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», то слід відзначити її високий рівень та тенденцію росту. В 2021 році 36 % власних коштів товариство використало на фінансування оборотних активів. В 2022 році проти минулого року приріст склав 19 п.п. В 2023 році частка власного

оборотного капіталу у загальному обсязі власних коштів підприємства досягла позначки в 66 %, що перевищує показник минулого року на 11 п.п.

На наступному кроці здійснимо оцінку відносних індикаторів фінансової стійкості ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки :			Зміна (+;-) показника	
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт автономії	0,96	0,87	0,91	-0,09	0,03
2. Коефіцієнт фінансової залежності (фінансової напруги)	0,04	0,13	0,09	0,09	-0,03
3. Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення позикового та власного капіталу)	0,04	0,15	0,10	0,11	-0,04
4. Коефіцієнт маневрування (маневреності)	0,36	0,56	0,66	0,19	0,11
5. Коефіцієнт покриття інвестицій	1,57	2,25	2,96	0,69	0,71
6. Коефіцієнт інвестування	0,96	0,87	0,91	-0,09	0,03
7. Коефіцієнт поточної фінансової стійкості	24,82	6,85	9,81	-17,97	2,96
8. Коефіцієнт імобілізації	0,61	0,39	0,29	-0,23	-0,10
9. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,90	0,79	0,87	-0,11	0,07
10. Коефіцієнт концентрації довгострокового позикового капіталу	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11. Коефіцієнт концентрації короткострокового позикового капіталу	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00

Фінансову незалежність бізнесу характеризують індикатори фінансової стійкості підприємства. Так, коефіцієнт автономії станом на кінець 2021 року склав 0,96. Це означає, що 95 % майна профінансовано за власний кошт. В наступному році відбулося зменшення до 87 %. Станом на кінець 2023 року фінансова незалежність підприємства зміцнилася. Значення індикатора становило 0,91. Якщо зважувати на норматив – фактичний рівень фінансової автономії ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» високий.

Коефіцієнт фінансової залежності (фінансової напруги) склав станом на кінець 2022 року 0,15, що більше показника 2022 року на 0,11. В наступному році

фінансова залежність послабшала. Індикатор склав 0,10. Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення позикового та власного капіталу) змінювався нерівномірно. Станом на кінець 2021 року на 1 грн власних коштів товариства припадало 4 коп. позикових, в наступному році – 15 коп. і 10 коп. станом на кінець 2023 року.

Позитивної оцінки заслуговує динаміка росту коефіцієнта маневрування (маневреності) та коефіцієнта покриття інвестицій. Зазначені характеристики сприяють формуванню стійкості бізнесу та зміцнюють силу опору негативним впливам нестабільності та турбулентності зовнішнього бізнес-середовища.

Високими є значення коефіцієнта інвестування та поточної фінансової стійкості, коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом. ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» забезпечено достатнім обсягом власних джерел фінансових ресурсів, який використовує для вкладень в матеріально-технічну базу та формування операційних активів, підтримки поточної фінансової стійкості.

Щодо концентрації джерел позикового капіталу то слід відмітити, що довгострокові джерела товариство не залучає, також не користується короткостроковими кредитами комерційних банків.

В цілому результати аналізу відносних індикаторів фінансової стійкості підтвердили висновок зроблений за її абсолютними показниками (абсолютний тип фінансової стійкості).

В умовах нестабільності важливо підтримувати оптимальний рівень використання фінансових ресурсів. «Вживання» та «протидія фінансовим негараздам» напряду залежать від того, наскільки бізнес отримає належну віддачу від інвестування коштів та вкладання їх в програми та проекти.

Під час війни бізнес стикається з обмеженнями у фінансових ресурсах через скорочення доступу до кредитування, зростання відсоткових ставок, інфляцію та інші макроекономічні ризики. Аналіз ефективності дозволяє фірмі (підприємству, компанії) зрозуміти, які витрати є найважливішими і де можна скоротити фінансування без шкоди для основної діяльності.

В умовах війни інвестори та партнери стають особливо обережними. Висока ефективність використання фінансових ресурсів демонструє стабільність роботи підприємства, його здатність ефективно управляти фінансами навіть в умовах кризи. Це підвищує довіру і може стати вирішальним фактором у збереженні або залученні додаткового фінансування.

Здійснимо аналіз показників ефективності використання фінансових ресурсів, а саме основних засобів та оборотних активів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів та оборотних активів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки :			Абсолютні зміни (+,-) :	
	2021	2022	2023	2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1	2	3	4	5	6
1. Фондовіддача, грн	2,91	1,55	1,08	-1,35	-0,47
2. Фондоємність, грн	0,34	0,64	0,92	0,30	0,28
3. Фондорентабельність, %	6,64	5,96	5,56	-0,67	-0,40
4. Інтегральний показник ефективності використання основних засобів підприємства	0,44	0,30	0,25	-0,13	-0,06
5. Коефіцієнт трансформації оборотних активів	5,49	4,14	3,24	-1,35	-0,90
6. Коефіцієнт завантаження	0,18	0,24	0,31	0,06	0,07
7. Рентабельність оборотних активів, %	12,52	15,88	16,58	3,36	0,70
8. Інтегральний показник ефективності використання оборотних активів	0,83	0,81	0,73	-0,02	-0,08

Результати обрахунку заявлених показників ефективності дозволяють виявити її зниження. Так, показник фондовіддачі основних засобів підприємства показав спадну динаміку. В 2022 році фондовіддача склала 1,55 грн, що менше показника минулого року на 1,35 грн. В 2023 році зменшення показника на 0,47, відповідно фондовіддача основних засобів товариства склала 1,08 грн чистого доходу на 1 грн коштів вкладених в основні засоби для здійснення бізнесу.

Відповідно фіксуємо ріст фондоємності : з 0,34 грн в 2021 році до 0,92 в 2023 році.

Фондорентабельність в 2023 році склала 5,56 %, що менше показника 2022 року на 0,4 п.п. Найвищим цей показник був в 2021 році – 6,64 %, що було пов'язано з отриманням більшої суми чистого прибутку товариства.

Під сукупним впливом фондovіддачі та фондорентабельності загальний рівень ефективності використання основних засобів підприємства знизився. На користь цього свідчить динаміка інтегрального показника ефективності використання основних засобів (рис. 2.12), який зменшився з 0,44 в 2021 році до 0,30 – в 2022 році та 0,25 – в 2023 році.

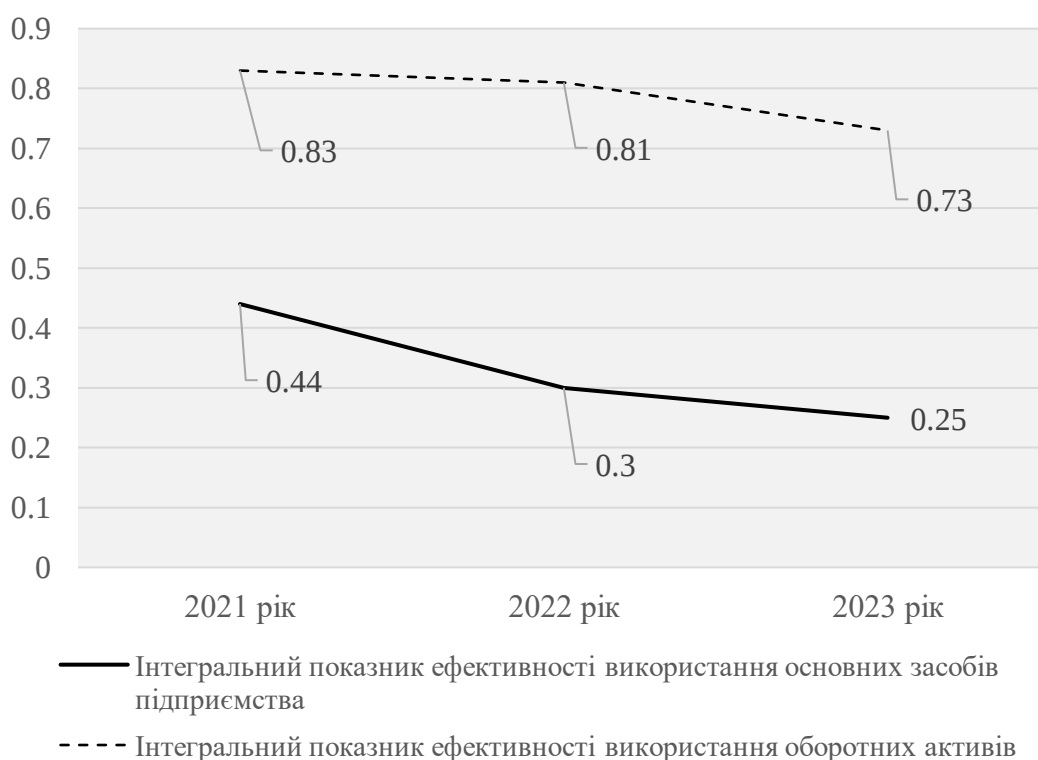

Рисунок 2.12 – Динаміка інтегральних показників ефективності використання основних засобів та оборотних активів ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр.

Оцінка ефективності використання оборотних активів здійснена за допомогою відносних індикаторів: коефіцієнта трансформації та інтегрального показника ефективності, динаміка яких є спадною. Коефіцієнт трансформації

(віддачі) в 2023 році склав 3,24, що менше показника минулого року на 0,9. В 2022 році проти 2021 року зниження показника на 1,35. Інтегральний показник ефективності, що була забезпечена віддачою коштів, вкладених в оборотні активи та їх рентабельністю, знизився з 0,83 в 2021 році до 0,73 – в 2023 році (рис. 2.).

Позитивної оцінки заслуговує підвищення рівня рентабельності оборотних активів товариства, за згаданим показником відмічаємо тенденцію росту.

Загальний рівень ефективності фінансово-господарської діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» оцінимо за показниками ефективності використання загального обсягу активів (сукупного капіталу) товариства (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка показників ефективності використання активів та капіталу ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 рр.

Показник	Роки :			Зміна (+;-) показника	
				2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
	2021	2022	2023		
1	2	3	4	5	6
1.Ресурсовіддача	1,90	1,37	1,06	-0,53	-0,31
2.Коефіцієнт завантаження	0,53	0,73	0,94	0,21	0,21
3.Рентабельність активів, %	4,34	5,24	5,43	0,91	0,19
4.Коефіцієнт валової дохідності активів	1,22	0,79	0,64	-0,43	-0,15
5.Коефіцієнт операційної прибутковості використання активів	0,05	0,06	0,07	0,01	0,00
6. Капіталовіддача, грн	1,90	1,37	1,06	-0,53	-0,31
7. Капіталомісткість, грн	0,53	0,73	0,94	0,21	0,21
8. Рентабельність використання капіталу, %	4,34	5,24	5,43	0,91	0,19
8.1. рентабельність власного капіталу, %	4,59	8,86	12,19	4,27	3,33
8.2. рентабельність позикового капіталу, %	78,36	12,83	9,79	-65,53	-3,04
8.3. рентабельність перманентного капіталу, %	4,59	8,86	12,19	4,27	3,33
9. Коефіцієнт оборотності капіталу, раз	1,90	1,37	1,06	-0,53	-0,31
10. Оборотність капіталу, в днях	189,44	263,53	339,82	74,09	76,28

11. Економічний ефект від прискорення або уповільнення оборотності капіталу, тис. грн	x	2235,09	2623,99	388,90	x
---	---	---------	---------	--------	---

Загальна ресурсовіддача від вкладення коштів в активи підприємства за три роки знизилася. В 2022 році проти минулого року на 0,53 та в 2023 році проти 2022 року на 0,31. Відповідно зріс показник завантаження ресурсами фінансово-господарської діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» з 0,53 в 2021 році до 0,94 – в 2023 році. Зменшився коефіцієнт валової дохідності активів товариства в 2022 році проти минулого року на 0,43 та в 2023 році проти 2022 року на 0,15.

Позитивної оцінки заслуговує збільшення коефіцієнта операційної прибутковості активів (з 0,05 в 2021 році до 0,07 – в 2023 році) та ріст загальної рентабельності активів за чистим прибутком товариства. Останній показник в 2023 році склав 5,24 %, що більше за показник минулого року на 0,91 п. п., в 2023 році приріст рентабельності склав 0,19 п. п.

Аргументом на користь цього висновку виступає динаміка показника рентабельності основної діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» (рис. 2.13).

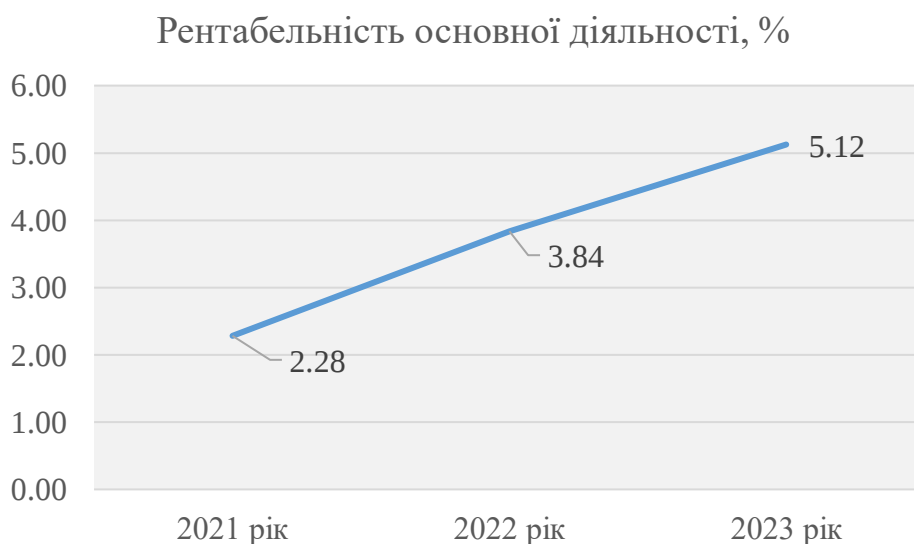

Рисунок 2.13 – Динаміка рентабельності основної діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2021-2023 роки

Сукупний капітал підприємства за останні три роки виявив тенденцію до зниження рівня загальної ефективності, що проявилось в зниженні

капіталовіддачі та підвищенні капіталомісткості, проте зросла рентабельність використання капіталу ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» з 4,43 % в 2021 році до 5,43 % в 2023 році. Щодо ефективності використання складових капіталу товариства, можемо відмітити падіння рентабельності позикового капіталу та ріст рентабельності власного капіталу. Зазначені зміни є наслідком збільшення обсягів власного та скорочення позикового капіталу підприємства.

До негативних моментів слід віднести уповільнення швидкості обороту капіталу ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», яке призвело до зниження кількості оборотів коштів товариства в 2022 році проти минулого року на 0,53, в 2023 році проти 2022 року на 0,31. Відповідно цикл обороту капіталу підприємства збільшився з 189,44 дні в 2021 році до 339,82 дні – в 2023 році. Економічний ефект від уповільнення оборотності капіталу виявився у виникненні додаткової потреби в коштах в 2022 році проти попереднього на суму 2235,09 тис. грн, в 2023 році проти минулого року на суму 2623,99 тис. грн.

Висновки за розділом 2

Суб'єктом здійснення фінансової аналітики бізнесу під час дії воєнного стану виступило мале підприємство телекомунікаційної галузі – ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ».

За 2021-2023 роки товариство забезпечило зростання обсягів майна та капіталу. За 2023 рік проти минулого темпи росту дещо уповільнилися, але залишилися позитивними. Забезпечення фінансування діяльності відбувається переважно за рахунок власних коштів, в складі яких відмічаємо динаміку росту нерозподіленого прибутку підприємства. Вкладання коштів акумульовано в оборотні активи, їх обсяги за три роки також зросли. Необоротні активи виявили спадну динаміку.

Залучення позикових джерел в 2023 році проти попереднього року зменшилося, відповідно знизився фінансовий ризик посилення залежності від них. Слід відзначити, що позиковий капітал сформовано виключно за рахунок короткострокової кредиторської заборгованості.

Підприємство потужно забезпечено власним оборотним капіталом, що в сучасних надскладних умовах є сутнісною перевагою для бізнесу.

За три роки підвищилася результативність фінансово-господарської діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ». На користь цього свідчить ріст обсягів чистого доходу (виручки) від надання телекомунікаційних послуг, сукупних доходів та чистого прибутку підприємства. Зріс прибуток до сплати відсотків, податків, зносу та амортизації (EBITDA), значно збільшився залишок вільних грошових коштів, що створило потужний запас ліквідності бізнесу. Зросли показники рентабельності.

Результати проведеного дослідження свідчать, що товариство виявило стійкість опору викликам війни та спроміглося зберегти стабільні позиції свого фінансового стану з огляду на набуття сутнісних характеристик, таких як платоспроможність та фінансова стійкість. Абсолютні показники фінансової стійкості дозволили ідентифікувати її тип як «абсолютна». Також відмічаємо, що баланси товариства за абсолютними показниками можна оцінити як абсолютно ліквідні.

Результати коефіцієнтного аналізу (ratio analysis) також позитивно характеризують набутий досить високий рівень поточної платоспроможності (ліквідності) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ». За індикаторами фінансової незалежності бізнесу її рівень оцінюється як високий. Проте ефективність використання фінансових ресурсів, а саме основних засобів та оборотних активів за показниками віддачі та інтегральними показниками знизилася. Уповільнилася швидкість обороту коштів товариства, економічний ефект від цієї зміни – потреба у додатковому фінансуванні. В умовах воєнного стану існує обмеженість доступу до ресурсів, а отже зазначена ситуація є проблемною.

Мале підприємство телекомунікаційної галузі – ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», як і галузь в цілому, виявилось стійким попри численні фінансові та інфраструктурні виклики, спричинені російською агресією.

РОЗДІЛ 3

РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ФІНАНСОВОЇ АНАЛІТИКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ ЗА РАХУНОК ПРОГРЕСИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

3. 1 Фінансове прогнозування та інноваційні підходи до фінансової аналітики для малого бізнесу під час війни

Фінансове прогнозування під час війни має надзвичайну цінність, оскільки воно дозволяє державі, підприємствам та окремим громадянам планувати свої ресурси, приймати обґрунтовані рішення та знижувати ризики в умовах підвищеної невизначеності. Загалом, фінансове прогнозування дозволяє максимально оптимізувати використання ресурсів та адаптуватися до викликів. Коли прогнозування здійснюється ретельно та з урахуванням різних факторів, це допомагає зменшити економічний вплив війни та підтримувати життєздатність як держави, так і економіки в цілому.

Підприємства активно застосовують прогнози для моделювання різних сценаріїв свого соціально-економічного розвитку, що дозволяє краще передбачати майбутні події і готуватися до можливих змін. Однак ефективність таких прогнозів значною мірою залежить від використаних методів і інструментів. Використання лише екстраполяційних або інтуїтивних прогнозів може бути недостатнім, оскільки вони базуються на минулих тенденціях, які не завжди є надійним показником майбутнього.

Інноваційним підходом до реалізації фінансової аналітики малого бізнесу в умовах воєнного стану виступає аналіз сценаріїв і прогнозування в умовах високої невизначеності. Використання моделей сценарного планування допомагає оцінити вплив різних ризиків і кризових ситуацій на діяльність малого бізнесу. Прогнозування можливих сценаріїв, таких як тимчасове припинення

діяльності, часткове відновлення або перезапуск на новому місці, допомагає заздалегідь розробити стратегії для виживання і адаптації. Система варіантних прогнозів забезпечує можливість перевірки результатів, отриманих за різними методами, що підвищує достовірність прогнозів і дозволяє підготуватися до різних сценаріїв розвитку. Це допомагає підприємствам більш гнучко реагувати на позитивні чи негативні тенденції, максимізуючи вигоди та мінімізуючи потенційні ризики.

Вибір методів прогнозування залежить від конкретних цілей і показників, які підприємство прагне врахувати в своїх планах. Застосування відповідних методів та математичних моделей дозволяє оптимізувати фінансове планування і прийняття рішень, забезпечуючи підприємствам кращу підготовку до майбутніх викликів та можливостей.

Визначення параметрів ймовірної фінансово-господарської діяльності підприємства в майбутньому може бути реалізовано засобами побудови прогнозних фінансових звітів – проектів звіту про фінансовий стан (баланс) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід). Прогнозні звіти про сукупний дохід та грошові потоки представляють собою робочий фінансовий план для бізнесу, а прогнозний звіт про фінансовий стан (баланс) віддзеркалює об'єднаний вплив передбачуваних прогнозних рішень в галузі фінансового менеджменту підприємства.

Прогноз обсягу чистого доходу (виручки), якій є початком усього процесу прогнозування, дозволяє отримати наступну інформацію: очікувані витрати на здійснення мети планування або видатки, що напряду зв'язані з реалізацією і маркетингом; прогнозний обсяг робіт, який передбачено у календарному плані при прогнозуванні виробничих потужностей (потреби у матеріальних і трудових ресурсах, організації використання цих ресурсів).

Підприємство повинно враховувати кілька ключових факторів при прогнозуванні обсягів продажу, зокрема: економічну ситуацію на кожному ринку збуту та рівень очікуваної стабільності; потенційну частку ринку, яку компанія може здобути на окремих територіях; виробничі, дистриб'юторські

можливості, а також плани щодо нової продукції, як у компанії, так і у конкурентів; стратегії ціноутворення: зокрема, чи буде фокус на підвищенні цін для збільшення прибутку або на зниженні цін для зростання частки ринку; вплив інфляції на ціни та можливі корегування цін відповідно до рівня інфляції; маркетингову активність, умови кредитування, рекламні кампанії та інші засоби просування продукції. Ці чинники допомагають бізнесу краще оцінити майбутні продажі та адаптувати стратегію до змін на ринку.

В таблиці 3. 1 наведено розрахунок індексів змін чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2017-2017 роки.

Таблиця 3.1 – Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2019-2023 роки

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	4	5	6	7	8
1. Чиста виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн..	7728,00	8 211,00	8 838,80	10 860,00	12 383,30
2. Індекс росту	X	1,063	1,077	1,229	1,140
3. Середній індекс за період	X	X	X	X	1,116

Як свідчать дані, чиста виручка ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 5 років виявила стійку динаміку росту.

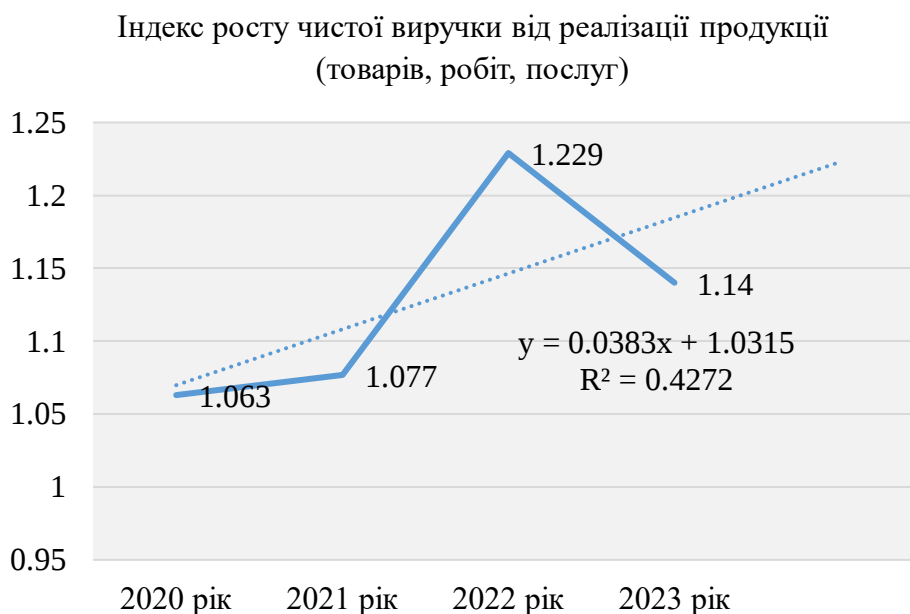

Рисунок 3.1 – Тренд показника «чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2019-2023 роки та прогноз на 2024 рік

Як бачимо на рисунку 3.1 лінійна екстраполяція запропонованих даних надала прогноз росту згаданого показника в 2024 році на 14,0%

Метод фінансового планування, що базується на процентній залежності від обсягу реалізації, дозволяє побудувати прогнозний баланс і звіт про фінансові результати, маючи прогноз виручки від реалізації. Основна ідея цього підходу полягає в тому, що більшість елементів фінансової звітності можна виразити у вигляді фіксованого відсотка від запланованого обсягу реалізації. Зміст основних етапів прогнозування у наступному:

1. Прогнозування балансу. Виходячи з прогнозованого обсягу реалізації, підприємство може розрахувати приріст активів і пасивів, визначаючи, які ресурси будуть потрібні для досягнення запланованих обсягів. Якщо внутрішніх ресурсів не вистачає, розраховується обсяг зовнішнього фінансування.

2. Розрахунок нерозподілених прибутків. Для цього створюється прогнозний звіт про прибуток, що охоплює операційні витрати, податок на прибуток, відсоткові платежі та дивіденди. Припускається, що витрати збільшуються пропорційно до зростання продажів. Таким чином, можна

визначити, яка частина прибутку залишиться на підприємстві для подальшого реінвестування в його розвиток.

3. Прогнозування прибутку і реінвестування. Основна мета – визначити прогнозовану величину прибутку, яка буде утримана на підприємстві і спрямована на підтримку або розширення виробництва в плановому році.

Цей підхід допомагає ефективно оцінити потребу в додаткових джерелах фінансування, забезпечуючи підприємство необхідними ресурсами для реалізації прогнозованого плану.

Фінансовий прогноз створити непросто через постійні коливання ринків і швидкі зміни у фінансових відносинах, що ускладнюють точність прогнозування. Результати можуть значно відрізнятися від реальності через непередбачувані події. Тому прогнозні показники вважаються обґрунтованими лише за умов стабільної роботи підприємства. В той же час, навіть у найскладніші часи, як то воєнний стан наявність прогнозу є перевагою для оперативного реагування на непередбачувані зміни у фінансовій ситуації.

Результати розрахунку прогнозного звіту наступні (табл. 3.2). Очікується отримання чистого прибутку в обсязі 722,12 тис. грн, що перевищує показник минулого року на 87,52 тис. грн, або на 13,9 %.

Таблиця 3.2 – Фактичний і проектований звіт про фінансові результати (за формою суб'єкта малого бізнесу) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ»

Показник	Фактичний 2023 рік	Базис прогнозу	Первісне поло- ження	Прогноз на 2024 рік	
				ДНФ	Друге положення
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12 383,30	X 1,14	14116,96	→	14116,96
Собівартість реалізованої продукції	4 922,80	X 1,14	5611,99	→	5611,99
Інші операційні доходи	17,70	X 1,14	20,18	→	20,18
Інші операційні витрати	6 715,80	X 1,14	7656,01		7656,01
Сальдо інших доходів і витрат	11,50	→	11,5		11,5
Разом доходи	12 412,50		14148,64		14148,64

Разом витрати	11 638,60		13268,00		13268,00
Фінансовий результат до оподаткування	773,90		880,64		880,64
Податок на прибуток	139,30		158,52		158,52
Чистий прибуток (збиток)	634,60		722,12		722,12

Здійснимо обрахунок індексів зміни зазначеного показника та визначимо середній темп росту чистого прибутку за період в 5 років (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2019-2023 роки

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	4	5	6	7	8
1. Чистий прибуток, тис. грн	399	422,10	201,70	416,70	634,60
2. Індекс росту	X	1,058	0,478	2,066	1,523
3. Середній індекс за період	X	X	X	X	1,281

Як бачимо, екстраполяція тенденції та перенесення її на майбутнє дозволяє декларувати ріст зазначеного показника на 28,1 %.

Щоб побудувати оптимістичний, песимістичний і базовий прогнози за чистим прибутком ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», потрібно врахувати кілька припущень для кожного сценарію: оптимістичний прогноз — передбачає найсприятливіший сценарій, де зростання буде максимальним; песимістичний прогноз — враховує найгірший розвиток подій, зменшення або мінімальне зростання; базовий прогноз — це середній сценарій, який вважається найбільш вірогідним.

В умовах воєнного стану оптимістичний прогноз є мало ймовірним. Песимістичний прогноз також відкидаємо враховуючи параметри фінансового стану підприємства та виявлені під час фінансової аналітики сприятливі для економічного зростання тенденції росту фінансових індикаторів.

Пропонуємо обрахунок базового прогнозу на основі середнього значення темпових показників: середньої геометричної за даними 5 років та результату побудови звіту про прибутки методом «відсотка від продажів»: результат 21 %

приросту в 2024 році. Чистий прибуток ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» в 2024 році складе 767,87 тис. грн.

Наступні дії базуються на таких припущеннях: вищий рівень реалізації потребує вкладень у вищий рівень активів; помірний ріст активів може бути профінансованим внаслідок автоматичного збільшення кредиторської заборгованості з розрахунків, накопичених платежів і за рахунок реінвестування нерозподіленого прибутку звітного року; додаткова нестача коштів може бути профінансована із зовнішніх джерел позикових коштів (кредитів).

Баланс та його проект представлено в таблиці 3.4. Результат припущень: потреба в додаткових джерелах фінансування, т.я обсяг прогностичних активів (7065,93 тис. грн) перевищує обсяг прогностичних пасивів (6935,22 тис. грн). Джерелом формування додатково необхідних фондів в такій ситуації можуть стати комерційний кредит за кредиторськими рахунками, подовження терміну дії якого збільшить обсяг короткострокового позикового капіталу.

Таблиця 3.4 – Фактичний (2023 рік) та проєктований звіт про фінансовий стан (баланс) ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» на 2024 рік

Показник	Фактичний 2023 рік	1 + g Продаж	Прогноз на 2024 рік		Друге положення	Кінцевий результат
			Первісне положення	ДНФ		
1	2	3	4	5	6	7
1. Готівкові кошти	3 249,80	X 1,14	3704,77	→	3704,77	3704,77
2. Дебіторська заборгованість	822,90	X 1,14	938,11	→	938,11	938,11
3. Запаси та інший оборотний капітал	149,70	X 1,14	170,66	→	170,658	170,66
4. Валові поточні активи	4 222,40		4813,54		4813,536	4813,54
5. Основні засоби	1 753,60	X 1,22	2139,40	→	2139,392	2139,392
6. Інші необоротні активи	113,00		113,00	→	113,00	113,00
7. Активи	6 088,50		7065,93		7065,93	7065,93
8. Кредиторська заборгованість	563,20	X 1,14	642,05	130,71	772,76	772,76
9. Короткострокові кредити банків	0,00	→	0,00	→	0,00	0,00
10. Інші короткострокові пасиви	0,00	X 1,14	0,00	→	0,00	0,00
11. Валові поточні пасиви	563,20		642,048		642,048	642,048
12. Довгострокові зобов'язання	0,00	→	0,00	→	0,00	0,00

13. Забезпечення наступних витрат і платежів	0,00	→	0,00	→	0,00	0,00
14. Позиковий капітал	563,20		642,048		772,76	772,76
15. Власний капітал	5 525,30	→	5 525,30	→	5 525,30	5 525,30
16. Нерозподілені прибутки	5 275,30	767,87	6 043,17	→	6 043,17	6 043,17
17. Валовий власний капітал	5 525,30		6 293,17		6 293,17	6 293,17
18. Капітал	6 088,50		6 935,22		6 935,22	6 935,22
19. Додатково необхідні фонди (ДНФ)			130,71			
20. Сукупні ДНФ			130,71		130,71	130,71

Отже, у процесі підготовки проектованих фінансових звітів найчастіше використовується ітеративний (циклічний) підхід, оскільки він дозволяє досягти більш точних та надійних результатів. Порівняно з нециклічним методом, який надає лише попередній результат після першого набору розрахунків, ітеративний метод є ефективнішим завдяки можливості постійного уточнення та коригування прогнозів. Використання комп'ютерної техніки значно полегшує і прискорює цей процес, роблячи ітеративний метод більш зручним і практичним для складних розрахунків у фінансовому прогнозуванні.

Різноманітність методів підготовки проектованих фінансових звітів обумовлена потребами керівників підприємств, які використовують ці звіти для ухвалення стратегічних рішень. Проектовані фінансові звіти — це відображення бачення адміністрації щодо майбутнього функціонування підприємства з урахуванням можливих змін у зовнішньому середовищі. Аналітики, які працюють над створенням цих звітів, повинні володіти відповідними інструментами для ефективного прогнозування в умовах невизначеності. Вміння коректно готувати проектовані звіти та обирати найкращі фінансові стратегії є ключем до успішного управління бізнесом, допомагаючи уникати фінансових ризиків і забезпечувати стабільний розвиток компанії.

Підвищити стійкість і адаптивність малого бізнесу у складних умовах війни дозволить реалізація наступних інноваційних підходів до фінансової аналітики.

1. Цифровізація фінансових операцій та автоматизація аналітики.

Впровадження цифрових платформ для автоматизації обліку та фінансового аналізу дозволяє швидко отримувати актуальні дані, аналізувати витрати, доходи та ефективність бізнесу в реальному часі. Використання хмарних сервісів (наприклад, Google Sheets, Zoho, Xero) забезпечує безпечне збереження даних і віддалений доступ до фінансових показників, що є важливим у випадках, коли бізнес фізично переміщений або працює в зоні обмеженого доступу.

2. Інтеграція великих даних (Big Data) та штучного інтелекту (ШІ).

ШІ-алгоритми допомагають автоматизувати процеси аналізу великих масивів даних і виявляти приховані тенденції, що підвищує точність фінансових прогнозів. Аналіз великих даних може показати зміну споживчого попиту, наявність ресурсів у різних регіонах або можливості для оптимізації витрат на закупівлі та логістику.

3. Використання геоаналітики для оцінки ризиків та планування логістики.

Геоаналітика дозволяє відстежувати ризикові регіони (наприклад, зони активних бойових дій) та адаптувати логістику, переміщення товарів і операційну діяльність, зменшуючи втрати та ризики. Використання спеціалізованих платформ для геолокаційного аналізу (GIS-систем) допомагає прогнозувати зміни ринку та керувати фінансовими потоками залежно від географічної безпеки.

4. Побудова динамічних фінансових моделей із можливістю швидкого коригування

Розробка динамічних моделей з використанням спеціальних програмних рішень, таких як Power BI, Tableau, які дозволяють візуалізувати дані, оцінювати альтернативні варіанти розвитку подій і швидко адаптувати фінансові стратегії. Візуалізація фінансових потоків, відстеження витрат і швидке коригування моделей дозволяє приймати оперативні рішення.

5. Краудфандинг та альтернативні джерела фінансування.

У випадках, коли доступ до традиційного кредитування ускладнений, краудфандинг може стати важливим джерелом капіталу. Використання

платформ для альтернативного фінансування та залучення інвестицій від громадськості, особливо в умовах війни, коли підтримка малого бізнесу є важливим соціальним елементом.

6. Фінансова аналітика на основі соціальних мереж та платформ зворотного зв'язку.

Моніторинг настроїв клієнтів через соціальні мережі та платформи зворотного зв'язку (Facebook, Twitter, Google Reviews) допомагає зрозуміти потреби клієнтів і адаптувати фінансову стратегію відповідно до поточних вимог ринку. Аналіз відгуків клієнтів допомагає адаптувати продуктові лінійки, ціноутворення і пропозиції, що сприяє ефективному управлінню прибутками.

7. Використання аутсорсингу та гнучких команд для фінансової аналітики.

У випадках, коли компанія має обмежений доступ до кваліфікованих кадрів, аутсорсинг фінансових аналітиків і використання гнучких команд дозволяє зекономити ресурси та забезпечити належний рівень експертизи. Аутсорсингові аналітики можуть мати доступ до передових технологій та інструментів, що дозволяє малому бізнесу зосередитися на основних видах діяльності, делегуючи фінансовий аналіз зовнішнім експертам.

Такі інноваційні підходи можуть стати важливим інструментом для підвищення стійкості та адаптивності малого бізнесу в умовах війни, дозволяючи оперативно реагувати на зміни ринку та оптимізувати фінансові ресурси для підтримки бізнесу.

3.2 Факторні моделі аналітики та їх застосування для підвищення ефективності малого бізнесу

Методом статистичного аналізу, який дозволяє виявляти приховані фактори або змінні, що впливають на показники бізнесу виступає факторний аналіз. У фінансовій аналітиці він широко застосовується для розуміння

взаємозв'язків між різними фінансовими показниками та виявлення основних чинників, які визначають динаміку цих показників. Перевагою цього інструмента є зменшення розмірності даних. Цей вид аналізу дозволяє об'єднати велику кількість змінних у кілька факторів, що спрощує аналіз даних і виявлення основних закономірностей. Завдяки групуванню змінних у фактори фінансовим аналітикам легше інтерпретувати результати, зосереджуючись на ключових аспектах, а не на великій кількості окремих змінних. Також до переваг факторного аналізу слід віднести зниження колінеарності, можливість створення нових показників, підтвердження гіпотез і перевірки моделей.

Результати фінансової аналітики представлені в попередньому розділі кваліфікаційної роботи дозволили зробити висновок про зниження ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта дослідження – ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ». Це проявилось у зниженні віддачі фінансових ресурсів, а саме основних засобів та оборотних активів товариства.

Кількісний вимір факторів дає змогу оцінити масштаб та напрямок впливу з тим, щоб надати інформацію менеджменту підприємства щодо програми дій.

Таблиця 3.5 – Розрахунок факторної моделі впливу показників використання основних засобів на загальну ефективність діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2022-2023 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	Скоригований показник	Зміна (+, -)		
				всього	в т.ч. за рахунок	
					обсягу основних засобів	ефективності використання основних засобів
1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	10 860,00	12 383,30	17736,36	1 523,30	6876,36	-5 353,06
2. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	416,70	634,60	680,55	217,90	263,85	-45,95
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	6988,35	11413,25	X	4 424,90	X	X
4. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	14	13	X	-1,00	X	X
5. Продуктивність праці, тис. грн. / особу	775,71	952,56	X	176,85	X	X

6. Фондовіддача, грн	1,55	1,08	X	-0,47	X	X
7. Фондомісткість, грн	0,64	0,92	X	0,28	X	X
8. Фондорентабельність (коефіцієнт)	0,060	0,056		-0,004		

Як видно з розрахунків, наведених в таблиці 3.5 ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» втратило внаслідок зниження ефективності використання основних засобів (зниження фондовіддачі в 2023 році проти 2022 року на 0,47 грн та фондорентабельності на 0,4 п.п.) в 2023 році чистого доходу на суму 5353,06 тис. грн та чистого прибутку на суму 45,95 тис. грн. В той же час, збільшення обсягів вкладання коштів в основні засоби підприємства позитивно вплинуло на фінансові результати ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» (на 6876,36 тис. грн та 263,85 тис. грн, відповідно).

Щодо забезпечення ефективності використання основних засобів для підприємств телекомунікаційної галузі яким є ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» головним викликом залишається загроза руйнування інфраструктури через обстріли, імовірні блекаути та масовані кібератаки. Обстріли та кібератаки росії є причиною руйнування інфраструктури та потужним сповільнювачем прогресу.

Війна спричинила значні пошкодження та руйнування інформаційно-комунікаційного обладнання по всій території України. Загалом, за попередніми підрахунками, постраждали найбільше мережі у 10 з 24 областей, це майже чверть усіх інтернет-мереж країни – близько 1,7 млн ліній фіксованого зв'язку та понад 3000 базових станцій операторів [].

Для підвищення стійкості мереж необхідно забезпечити резервування магістральних ліній, зовнішніх інтернет-каналів, створити запаси обладнання та гарантувати безперебійне електроживлення.

Відбудова телекомунікаційної інфраструктури потребує значних ресурсів, включаючи обладнання та матеріали, такі як сплайсери, кабелі, оптичні муфти, маршрутизатори, генератори та акумулятори. Водночас, державна та міжнародна фінансова підтримка відкриває можливості для відновлення і створення сучасних мереж у майбутньому.

Оптимізація використання основних засобів може бути реалізованою за наступними напрямками: модернізація обладнання: планування заміни старого обладнання на сучасне, більш енергоефективне та продуктивне; зменшення простоїв шляхом запровадження систем планового обслуговування для уникнення поломок; раціоналізація робочих процесів через ефективне планування робочого часу та простору для максимальної продуктивності.

Перспективним, на наш погляд, є використання сучасних технологій: поглиблення автоматизації – використання програмного забезпечення для управління процесами (CRM, ERP-системи); впровадження цифрових інструментів аналізу для моніторингу ефективності використання основних засобів. Використання захищених приватних з'єднань стає все актуальнішим, зокрема через перенесення щонайменше 30% державних інформаційних ресурсів у хмару до 2025 року, як передбачено Планом відновлення України. Це рішення сприяє збереженню інформації через резервне копіювання, знижує ризик її втрати чи несанкціонованого доступу, навіть у разі фізичного знищення серверів.

Війна суттєво вплинула на інтернет-інфраструктуру, спричинивши зростання навантаження на мережі на 30-50% і зміну географії інтернет-споживання через масову міграцію населення. Це створило необхідність перепланування мережевої архітектури.

Шляхом розв'язку окресленої проблеми є встановлення потужнішого обладнання, розгортання нових базових станцій, прокладання оптоволоконних мереж та підвищення пропускної здатності мереж.

Актуальним залишається ефективність використання операційних активів, так зниження ефективності використання оборотних активів товариства проявилось у уповільненні швидкості їхнього обігу в 2023 році проти 2022 року на 0,9 оборотів. Ефектом виступило падіння обсягів чистого прибутку на суму 132,67 тис. грн (табл. 3.6).

Внутрішні фактори впливу на швидкість обороту оборотних активів для ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» знаходяться в наступних сферах та можуть бути активовані через вдосконалення менеджменту запасів:

- підвищення рівня оптимізації товарно-матеріальних запасів (перегляд їх структури, адже надлишкові або недостатні запаси сповільнюють обіг);
- перегляд політики поповнення запасів (використання системи "just-in-time" або зберігання великих партій);
- акцент на роботі з дебіторами (скорочення тривалості обороту дебіторської заборгованості (чим довше клієнти оплачують рахунки, тим повільніше оборот);
- скорочення операційного циклу (коротший цикл сприяє швидшому обороту активів) за рахунок підвищення рівня автоматизації процесів та вдосконалення роботи з контрагентами та партнерами.

Слід приділити увагу управлінню витратами з огляду на те, що надмірні операційні витрати «заморожують» ресурси, забезпечити раціональне управління робочим капіталом підприємства.

Таблиця 3.6 – Розрахунок факторної моделі впливу показників використання оборотних активів на загальну ефективність діяльності ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2022-2023 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	Скоригований показник		Відхилення (+, -)			
			СК 1	СК 2	всього	в т.ч. за рахунок		
						середньорічної вартості оборотних активів	оборотності оборотних активів	рентабельності виручки
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	10 860,00	12 383,30	X	X	1 523,30	X	X	X
2. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	416,70	634,60	607,82	475,15	217,90	191,12	-132,67	159,45

3. Середньоріч на вартість оборотних активів, тис. грн	2624,05	3827,55	X	X	1 203,50	X	X	X
4. Рентабельність оборотних активів, %	15,88	16,58	X	X	0,70	X	X	X
5. Оборотність оборотних активів, раз	4,14	3,24	X	X	-0,90	X	X	X
6. Коефіцієнт закріплення оборотних активів	0,24	0,31	X	X	0,07	X	X	X
7. Рентабельність чистої виручки, %	3,84	5,12	X	X	1,29	X	X	X

Увагу також слід приділити впливу зовнішніх факторів забезпечивши постійний моніторинг: економічної ситуації (загальний рівень економічної стабільності в країні, інфляція, яка зменшує реальну вартість оборотних коштів); конкуренції на ринку (рівень конкуренції, який впливає на терміни продажу продукції, знижки та кредитні умови, які підприємство змушене пропонувати клієнтам), інструментам державного регулювання (податкова політика, яка впливає на обіг коштів, наявність державних обмежень або стимулів для бізнесу), рівню попиту на послуги провайдера (сезонні коливання попиту, платоспроможність споживачів), логістичним та постачальницьким факторам (швидкість доставки комплектуючих та спеціального обладнання, надійність постачальників), військовим ризикам (ризик порушення логістичних ланцюгів, втрата клієнтів та ринків збуту через воєнні дії).

3.3 Переваги застосування фінансового скорингу в межах фінансової аналітики малого бізнесу в умовах воєнного стану

В сучасних умовах воєнного стану перед підприємствами стоїть задача виживання та збереження бізнесу, недопущення розвитку песимістичного

сценарію, який передбачає ймовірне банкрутство. Менеджмент набуває ознак антикризового з реалізацією функціонального напрямку: раннє попередження та виявлення ознак банкрутства. Діагностичні можливості фінансової аналітики бізнесу дозволяють застосовувати досить потужний аналітичний інструментарій.

Скорингові моделі – це аналітичні інструменти, які використовують для оцінки ризиків і прийняття рішень на основі даних. Вони мають значні переваги для бізнесу, особливо у сферах кредитування [11], страхування, маркетингу та управління ризиками [12].

Переклад з англійської мови терміну «скоринг» – «отримання балів». На зорі історії застосування цим терміном користувалися в банківській сфері адже у спрощеному форматі скорингова модель представляє собою зважену суму окреслених характеристик позичальника, таких, як сімейний стан, вік, місце роботи та посада, власний дохід та інші. Слід зауважити, що заявлена методика є знеособленою та може застосовуватися як для фізичних так і для юридичних осіб.

Глобально, «фінансовий (також банківський, кредитний) скоринг – це швидка та зручна система оцінки платоспроможності й сумлінності потенційного позичальника. Це дуже важливий інструмент для розвитку фінансової сфери, оскільки допомагає визначити більш надійних клієнтів і розробити для них привабливіші пропозиції». Результат скорингової оцінки зазвичай виражається у вигляді числового балу (кредитного рейтингу), який відображає кредитоспроможність позичальника: чим вищий бал, тим менший ризик для фінансової установи. Враховуючи те, що скоринг – це процес присвоєння балів або числових оцінок обраним для скорингу елементам чи подіям на основі окреслених критеріїв (індикаторів/маркерів/параметрів), він може застосовуватися в різних галузях (не тільки банківська справа – оцінка кредитоспроможності) і мати різноманітне призначення, включаючи фінанси, кредитування [11], спорт, оцінку ризиків, рекрутинг та інше.

На нашу думку, в умовах невизначеності та підвищеного ризику, форс-мажору, яким є воєнний стан фінансовий скоринг може бути застосований в

межах фінансової аналітики як інструмент предикативної діагностики: раннього попередження фінансової кризи та оцінки ймовірності банкрутства.

Різновидом традиційного кредитного скорингу виступає скоринг підприємств (корпоративний скоринг) – експрес-оцінка фінансового стану та ризиків бізнесу. Результатом є скоринговий індекс фінансової стійкості бізнесу. Відштовхуючись від результатів такого аналізу фінансовий менеджер може швидко прийняти рішення з запровадження антикризових заходів з попередження негативних наслідків впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища обумовлених воєнним станом [77].

Не слід скоринговий індекс фінансової стійкості бізнесу ототожнювати з кредитним рейтингом через те, що для обрахунку останнього потрібна не тільки фінансова інформація отримана з публічної фінансової звітності, а й поведінкові дані та інші релевантні фактори, в т. ч. якісні. Наприклад, рівень зовнішньої державної підтримки бізнесу, ділова репутація власників та прояви ризиків, наприклад юридичних чи комерційних.

Алгоритм розробки скорингової моделі представлено на рисунку 3.2.

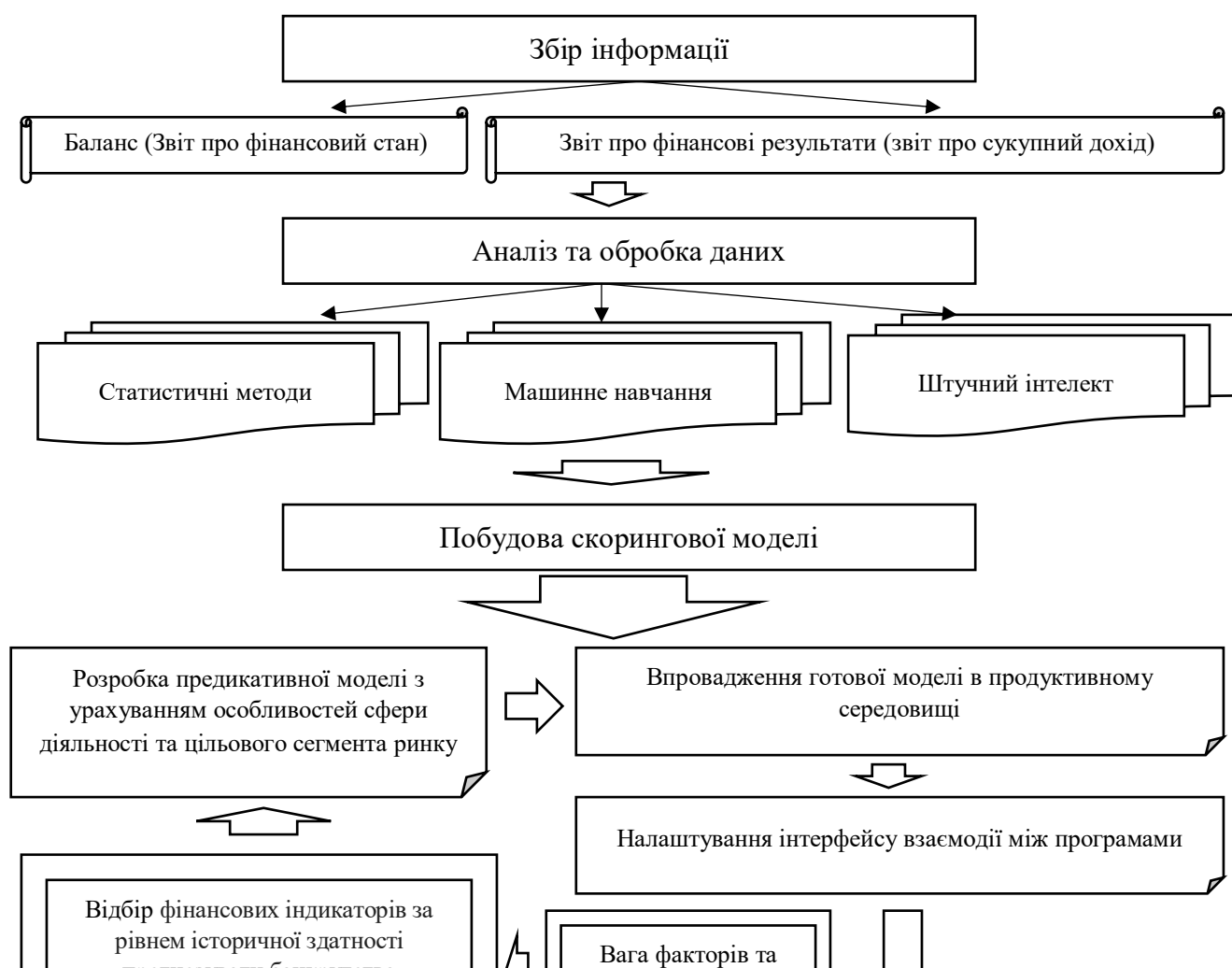

Рисунок 3.2 – Алгоритм розробки скорингової моделі у фінансовій аналітиці бізнесу [авторська розробка]

Система фінансового скорингу використовує спеціальні комп'ютерні програми, які дозволяють проаналізувати інформацію про підприємство. Під час перевірки обробляється тільки інформація, яку можна отримати легально: фінансова звітність: активи, заборгованість, доходи та витрати, фінансові результати, грошовий потік та інші показники фінансової бізнес аналітики.

На етапі аналізу та обробки даних використовуються математичні моделі та алгоритми, які враховують надану інформацію і прогнозують ймовірність банкрутства (неплатоспроможності). Найчастіше застосовуються статистичні методи, машинне навчання та штучний інтелект для підвищення точності скорингової оцінки.

Наступний етап – побудова скорингової моделі. На основі зібраних даних та обчислень створюється скорингова модель, яка надає бізнесу певний рейтинг чи скоринговий бал. Наприклад, у міжнародній практиці FICO score оцінює підприємство за шкалою від 300 до 850 балів. Може присвоюватися літерний ідентифікатор відповідно нарахованим балам.

Заключний етап: аналіз результатів. Цінність для бізнесу тим вище, чим складнішою є фінансова ситуація в сучасних умовах та чим актуальніше є швидкість та адекватність реагування на виклики.

Перевагами застосування запропонованої методики є: об'єктивність, тому що автоматизований скоринг зменшує ризик упередженості; ефективність: скорингові системи швидко обробляють дані та приймають рішення; прозорість: визначені критерії скорингу дозволяють керівництву підприємства розуміти, як підвищити ефективність менеджменту фінансового стану підприємства та покращити свій рейтинг.

Проілюструємо фінансовий скоринг ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» на основі застосування методики – системи оцінки фінансової стійкості підприємства шляхом переведення в бали (scores) попередньо обчислених фінансових показників, яка була запропонована компанією YouControl. Результатом фінансового скорингу від YouControl виступає композитний індекс FinScore [43], який з року в рік підтверджує високу сигнальну здатність із прогнозування ймовірності банкрутства компаній.

Аналітичним відділом компанії YouControl були відібрані шляхом емпіричного дослідження динаміки близько сотні традиційних фінансових показників 20 фінансових індикаторів за допомогою яких отримана комплексна картина фінансового стану. До складу цих показників увійшли показники рентабельності, платоспроможності, ліквідності та ділової активності підприємства. Під час відбору показників-факторів скорингової моделі досліджувалися кореляційні взаємозв'язки між фінансовою стійкістю компаній та попереднім розподілом кожного індикатора пройшли тестування. Базою виступило використання парних логістичних регресій, ретроспективний графічний аналіз за десять років, що передували моменту оцінювання. Зауважимо, що ризик-індикатори та скорингові алгоритми (сучасні методи machine learning, neural networks, логістичного регресійного моделювання та фінансового аналізу), які були використані для побудови FinScore демонструють максимальну прогнозну здатність з оцінювання фінансового стану вітчизняного бізнесу.

Результат обрахунку скорингової моделі – індекс FinScore може набувати наступних значень: від 1 (мінімальна фінансова стійкість) до 4 (максимальна фінансова стійкість) залежно від значень фінансових індикаторів підприємства:

- «А» – Високий рівень фінансової стійкості (Вище верхнього квартиля розподілу FinScore);
- «В» – Добрий рівень фінансової стійкості (Вище медіани розподілу FinScore);
- «С» – Задовільний рівень фінансової стійкості (Вище нижнього квартиля розподілу FinScore);
- «D» – Незадовільний рівень фінансової стійкості (Нижче нижнього квартиля розподілу FinScore).

Починаючи з даних 2019 року, компанії з індексом «D» схильні банкрутувати у 10-14 раз частіше, ніж компанії з індексом «А» (в залежності від обраного періоду бек-тестування).

Загальний індекс FinScore розраховується за формулою:

$$FinScoreIndex = \sum_{i=1}^n F_i * W_i, \quad (3.1)$$

F_i – бал, отриманий компанією за фактором, що виражений індикатором i .

Обмеження: $1 \leq F_i \leq 4$

W_i – вага фактору F_i

Обмеження: $0 < W_i < 1$; $\sum_{i=1}^n W_i = 1$

n – кількість складових індексу. $n = 10$.

Досвід застосування індексу та ретроспективна аналітика банкрутств українських компаній демонструє, що ті підприємства, які збанкрутували мали в середньому значно нижчі показники в порівнянні з тими компаніями, які зберегли бізнес та продовжують працювати. Історія дефолтів українських підприємств протягом 2015-2020 років: кожен рік серед підприємств-банкрутів у групі з FinScore «D» опинилися 55-61 % фірм проти тих, хто в групі «А» – 3-5 % підприємств. Спадна динамік індексу показує певний сигнал щодо перспективи зниження фінансової стійкості бізнесу.

Для обрахунку скорингової моделі для ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» вхідні дані наведені в таблиці 3.7.

Результат обрахунку індексу FinScore представлено на графіку на рисунку 3. Ідентифікація значень наступна: 2019 рік, 2020 рік, 2022 рік та 2023 рік – «А», 2021 рік – «В».

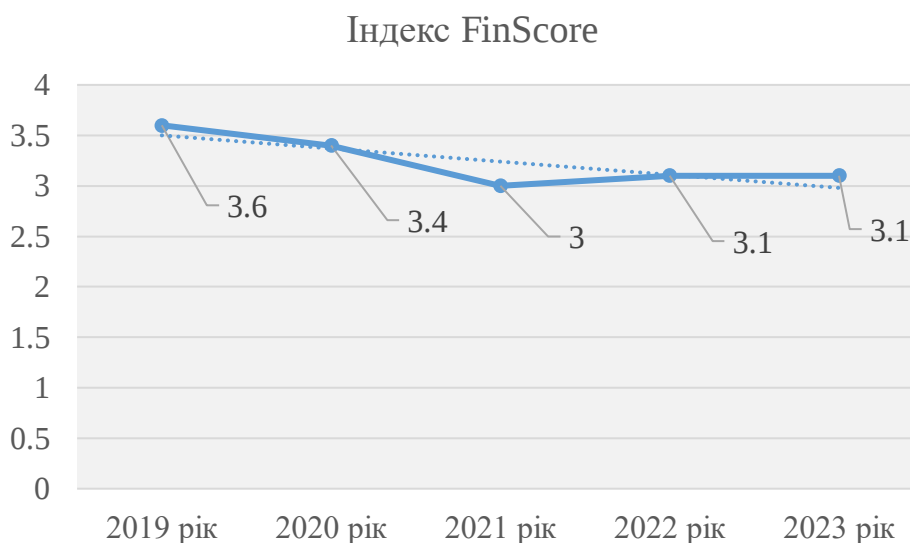

Рисунок 3.3 – Результати розрахунку скорингової моделі для ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2019-2023 роки

Таблиця 3.7 – Вхідні дані для обрахунку скорингової моделі для ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» за 2019-2023 роки

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3	4	5	6
Ліквідність					
1. Поточна ліквідність	262,9	422,8	997,5	481,1	749,7
2. Абсолютна ліквідність	133,8	247,5	637,6	369,0	577,0
3. Коефіцієнт «кислотний тест»	245,9	399,7	965,6	476,3	730,7
4. Коефіцієнт швидкої ліквідності	207,9	389,2	965,1	471,8	723,1
5. Відношення грошових коштів до активів	15,5	17,9	24,7	47,0	53,4
6. Проміжний коефіцієнт покриття	207,9	389,2	965,1	471,8	723,1
Платоспроможність					
7. Коефіцієнт автономії	88,4	92,8	96,1	87,3	90,8
8. Відношення чистого боргу до EVIT	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	127,0	133,6	156,6	225,4	296,1
Прибутковість					
10. ROA – Рентабельність активів	9,1	9,2	4,3	7,4	10,4
11. Рентабельність власного капіталу	11,4	10,8	4,7	9,2	13,0
12. RCA – Рентабельність оборотних активів	29,8	30,0	11,1	12,1	15,0
13. NPM – Чиста маржа	5,2	5,1	2,3	3,8	5,1

14. ROTA – Рентабельність загальних активів	11,0	11,2	5,2	9,1	12,7
15. Валова рентабельність собівартості	186,9	185,5	177,8	137,5	151,6
16. Рентабельність операційних витрат	110,7	108,7	104,2	108,8	111,1
17. Чиста рентабельність витрат	6,7	6,6	2,9	4,9	6,6
Ділова активність					
18. Оборотність загальних активів	1,9	1,8	1,9	2,1	2,1
19. Оборотність робочого капіталу	10,9	8,6	6,5	5,0	3,9
20. Оборотність дебіторської заборгованості	21,0	19,3	16,6	16,3	15,9

Позитивно оцінюємо ріст індекса за останні три роки але слід зауважити, що тренд показника за 5 років виявився спадним. Це означає, що товариству слід активізувати зусилля щодо збереження досягнутого рівня фінансової стійкості (високий).

Підсумуємо переваги фінансового скорингу бізнесу у період воєнного стану. Завдяки аналітиці, яку забезпечують скорингові моделі, бізнес може прогнозувати тенденції та робити більш точні фінансові плани. Це дозволяє краще готуватися до майбутніх змін та адаптувати стратегії.

Також використання точних скорингових моделей дозволяє бізнесу швидше реагувати на ринкові зміни та потреби клієнтів, що допомагає випереджати конкурентів.

Щодо точності, то автоматизація рутинних процесів за допомогою скорингових моделей дозволяє зекономити час і ресурси, які можна направити на стратегічний розвиток. Завдяки автоматизованим скоринговим моделям, компанії можуть швидко аналізувати великі обсяги даних і надавати результати в режимі реального часу.

Скорингові моделі допомагають бізнесу приймати обґрунтовані рішення, спираючись на факти та статистику, а не інтуїцію. Це знижує ризики, пов'язані з суб'єктивністю і помилками через людський фактор.

Висновки за розділом 3

Фінансова аналітика бізнесу забезпечує інформаційну підтримку прийняття управлінських рішень в галузі фінансового менеджменту. В умовах воєнного стану актуальними є швидкість реакції та адаптивність до змін фінансової ситуації, яка є занадто вразливою до викликів війни.

Розширення можливостей аналітики забезпечується за рахунок впровадження інноваційних підходів серед яких чільне місце займає аналіз сценаріїв і прогнозування в умовах високої невизначеності. Готовність гідно протистояти фінансовим негараздам та мінімізувати ризики базується на ефективному фінансовому прогнозуванні та плануванні. Побудова проектованої фінансової звітності надає бізнесу потужного інструменту для адаптації та унеможливлення фінансових втрат пов'язаних з війною.

Обраний, як найбільш ймовірний, базовий умовно задовільний прогноз фінансового розвитку основі аналізу попередніх трендів обсягів продажу, надання телекомунікаційних послуг та загальноекономічного прогнозу дозволив обрахувати параметри прогнозних фінансових індикаторів: виручки та прибутку ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» та побудувати прогнозний звіт про фінансовий стан підприємства (баланс). Результатом виявилось підтвердження прогнозного втримання стійкої фінансової позиції товариства.

Проаналізовані інноваційні підходи до фінансової аналітики малого бізнесу, а саме цифрофізація та автоматизація аналітики, інтеграція великих даних (Big Data) та штучного інтелекту (ШІ), використання геоаналітики для оцінки ризиків та планування логістики, побудова динамічних фінансових моделей із можливістю швидкого коригування та інші мають потужний потенціал для підвищення опору викликам війни та збереження стійкого фінансового стану.

Застосування факторних моделей дозволяє кількісно виміряти вплив факторних показників на результативний та вибудувати систему практичних заходів з фінансової стабілізації та підвищення ефективності використання основних засобів та оборотних активів, як у випадку з ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», якому такі заходи рекомендовані.

Застосування фінансового скорингу як інструменту превентивної діагностики ймовірного банкрутства спирається на сучасні технології та набутий аналітичний досвід (приклад скорингу від YouControl та обрахунок композитного індексу FinScore).

Перевагами застосування фінансового скорингу є висока сигнальна здатність із прогнозування ймовірності банкрутства компаній, посилення швидкості відповіді на виклики війни та альтернативності проактивних дій з реакції на ситуацію, що склалась. Також відмітимо об'єктивність, прозорість та ефективність скорингових можелей, що робить їх затребуваними у складні часи для бізнесу. Автоматизація та режим реального часу дозволяють отримувати параметри актуальної позиції та опрацьовувати варіанти корегування стратегії та тактики фінансово-господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що виявляється в обґрунтуванні теоретико-методичних засад фінансової аналітики малого бізнесу та ідентифікації можливостей її застосування як інструменту опору викликам війни. Здійснене дослідження дало можливість зробити висновки та внести пропозиції.

1. Фінансова аналітика відіграє вирішальну роль у розвитку бізнес-аналітики та управлінні бізнесом. Вона слугує інформаційною основою для ухвалення стратегічних і тактичних рішень, аналізуючи як внутрішнє, так і зовнішнє середовище. Її застосування допомагає мінімізувати ризики, пов'язані зі змінами, оперативно адаптувати стратегію до актуальних умов, оцінювати потенціал компанії та вплив зовнішніх чинників, що сприяє досягненню ключових стратегічних цілей підприємства.

Фінансову аналітику можна використовувати як інструмент для обґрунтування економічних рішень у короткостроковій і довгостроковій перспективі, оцінки інвестиційної доцільності, аналізу ефективності та якості управління. Вона також дозволяє прогнозувати майбутні фінансові показники. Завдяки фінансовій аналітиці можна значно підвищити ефективність управління підприємством, забезпечуючи узгодженість роботи різних підрозділів, оптимальний розподіл відповідальності та інтеграцію всіх виробничих і збутових процесів.

Опрацювання наукового доробку з питань сутності та ролі фінансової аналітики бізнесу дало змогу зробити наступне узагальнення. Фінансова аналітика бізнесу — це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення внутрішньої і зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану. Фінансова аналітика виступає ключовим інструментом для оцінки, планування і вдосконалення фінансово-господарської діяльності підприємств.

2. Методика фінансової аналітики бізнесу — це системний підхід до оцінки фінансового стану, результативності та перспектив розвитку підприємства, що ґрунтується на застосуванні різноманітних методів і інструментів для аналізу його фінансової діяльності. Ми виділили сім етапів її реалізації: постановка цілей аналізу; збір і обробка даних; вибір методів аналізу; аналіз ключових індикаторів; окреслення завдань, щодо виявлення проблем і ризиків; розробка рекомендацій, а саме формування пакету пропозицій; презентація результатів — підготовка звіту з висновками та рекомендаціями для керівництва або інших зацікавлених сторін. Зміст та наповнення етапів, так як і процедурний бік реалізації методики фінансової аналітики бізнесу варіює в залежності від умов та обставин її здійснення.

3. Умови повномасштабного вторгнення росії на територію України створили потужне коло викликів для українського бізнесу. Аналітика, на нашу

думку, виступає потужним інструментом в боротьбі за подолання негативних наслідків їх дії. Бізнеси, які зможуть ефективно використовувати інноваційні інструменти та фінансову аналітику, мають більше шансів на стійкість і виживання в умовах воєнного часу.

Опрацювавши дослідження сучасних науковців присвячені війні та її впливу на бізнес, а також матеріали аналітичних досліджень спеціалізованих центрів ми дійшли до висновку, що виклики війни можна згрупувати наступним чином: фінансова нестабільність і брак ліквідності; порушення ланцюгів постачання; втрата робочої сили та зниження продуктивності; ризики для фізичних активів і безпеки; нестабільність валютного курсу та інфляція; зміна попиту та уподобань споживачів; регуляторні обмеження та зміни в законодавстві; труднощі з адаптацією до нових цифрових реалій; психологічний тиск та невизначеність; соціальні виклики та відповідальність перед суспільством. Забезпечення стабільності телекомунікацій у воєнний період залишається критично важливим завданням, яке вимагає подальших заходів та співпраці між державою і галузевими підприємствами для гарантування інформаційної безпеки, ефективного зв'язку та стійкості в умовах військових дій.

4. Суб'єктом дослідження виступило мале підприємство телекомунікаційної галузі ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ». Основні послуги провайдера ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» можна розділити на три умовні частини: сервіс що надається по оптичному кабелю; сервіс, який може бути наданий з оптики або через інтернет (VPN, IP); сервіс по організації локальних мереж зв'язку, налаштування мережевого обладнання. Оператор зв'язку в своїй роботі використовує сучасні, перевірені технології і мережеве обладнання, яке добре зарекомендувало себе протягом багатьох років.

У період 2021–2023 років підприємство досягло зростання обсягів майна та капіталу. Хоча у 2023 році темпи зростання дещо сповільнилися порівняно з попереднім роком, вони залишилися на позитивному рівні. Фінансування діяльності здебільшого здійснюється за рахунок власних коштів, серед яких

спостерігається зростання нерозподіленого прибутку. Позиковий капітал підприємства представлено виключно короткостроковими позиковими джерелами, а саме кредиторською заборгованістю обсяг якої змінювався нерівномірно. Основні вкладення коштів спрямовано на оборотні активи, обсяги яких за три роки також зросли. Водночас необоротні активи демонструють тенденцію до зниження.

5. Протягом трьох років ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» продемонструвало зростання результативності фінансово-господарської діяльності. Це підтверджується збільшенням обсягів чистого доходу (виручки) від надання телекомунікаційних послуг, сукупних доходів та чистого прибутку компанії. Покращилися показники прибутку до сплати відсотків, податків, зносу та амортизації (EBITDA), а також значно зросли залишки вільних грошових коштів (Cash and Cash Equivalents), що забезпечило бізнесу значний запас ліквідності. Підприємство потужно забезпечено власним оборотним капіталом, що в сучасних надскладних умовах є сутнісною перевагою для бізнесу. Крім того, відбулося зростання показників рентабельності.

Результати дослідження свідчать, що ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» продемонструвало стійкість до викликів війни, зберігши стабільні фінансові позиції завдяки ключовим характеристикам, таким як платоспроможність і фінансова стійкість. Абсолютні показники фінансової стійкості дозволяють класифікувати її як «абсолютну». Баланс товариства також оцінюється як абсолютно ліквідний за абсолютними показниками.

6. Коефіцієнтний аналіз (ratio analysis) підтверджує високий рівень поточної платоспроможності (ліквідності) підприємства. Показники фінансової незалежності свідчать про стабільно високий рівень цього аспекту діяльності. За індикаторами фінансової незалежності бізнесу її рівень оцінюється як високий. Водночас ефективність використання фінансових ресурсів, зокрема основних засобів і оборотних активів, за показниками віддачі та інтегральними оцінками знизилася. Сповільнення оборотності коштів призвело до необхідності

залучення додаткового фінансування. В умовах воєнного стану, коли доступ до ресурсів обмежений, ця ситуація стає серйозною проблемою.

7. Інноваційний підхід до фінансової аналітики малого бізнесу в умовах воєнного стану передбачає використання сценарного аналізу та прогнозування в умовах високої невизначеності. Аналіз вихідних даних ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» та методичного забезпечення фінансового прогнозування в умовах невизначеності дозволили отримати висновок про найвищу цінність ітеративного (циклічного) підходу, оскільки він дозволяє досягти більш точних та надійних результатів. На основі аналізу попередніх тенденцій у продажах, наданні телекомунікаційних послуг та загальноекономічних прогнозів було сформовано базовий умовно задовільний сценарій фінансового розвитку, який визнано найбільш ймовірним. Цей підхід дозволив розрахувати прогнозні показники фінансових індикаторів, таких як виручка та прибуток ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ», а також створити прогнозний звіт про фінансовий стан підприємства (баланс). Результати підтвердили можливість збереження стійких фінансових позицій товариства.

На нашу думку, застосування наступних інноваційних підходів до фінансової аналітики у складних умовах війни дозволить підвищити стійкість і адаптивність малого бізнесу: цифровізація фінансових операцій та автоматизація аналітики; інтеграція великих даних (Big Data) та штучного інтелекту (ШІ); використання геоаналітики для оцінки ризиків та планування логістики; побудова динамічних фінансових моделей із можливістю швидкого коригування; використання аутсорсингу та гнучких команд для фінансової аналітики.

8. Застосування факторних моделей дає змогу не лише кількісно оцінити вплив окремих факторних показників на результативні показники діяльності підприємства, а й виявити основні причини змін у фінансових результатах. Такий підхід дозволяє розробити ефективні стратегії та практичні заходи для фінансової стабілізації та підвищення ефективності використання ресурсів підприємства.

У випадку з ТОВ «ПОЛТАВАІНФОКОМ» використання факторного аналізу дозволило ідентифікувати критичні аспекти в управлінні основними засобами та оборотними активами. Це включає виявлення невикористаних резервів, оптимізацію структури активів, зменшення витрат і збільшення швидкості обороту коштів. На основі отриманих даних можна вибудувати конкретні рекомендації, спрямовані на досягнення таких результатів: підвищення рентабельності основних засобів – через впровадження заходів з модернізації або реорганізації їх використання; збільшення оборотності оборотних активів – шляхом вдосконалення логістичних процесів, оптимізації управління запасами та скорочення дебіторської заборгованості; стабілізація грошових потоків – через точніше планування доходів і витрат, а також застосування інструментів фінансового контролінгу. Такий системний підхід дозволить підприємству не лише зберегти фінансову стабільність у короткостроковій перспективі, але й закласти основу для довготривалого розвитку, зважаючи на специфіку його діяльності та зовнішні виклики.

9. Використання фінансового скорингу як інструменту превентивної діагностики ймовірного банкрутства базується на сучасних технологіях і накопиченому аналітичному досвіді, зокрема на прикладах таких рішень, як скорингова система YouControl та розрахунок композитного індексу FinScore.

Серед ключових переваг фінансового скорингу варто виділити його високу здатність сигналізувати про можливість банкрутства, що забезпечує своєчасність прогнозів. Це особливо важливо для швидкої адаптації бізнесу до викликів воєнного часу, дозволяючи оперативно впроваджувати проактивні заходи для подолання кризових ситуацій. Крім того, скорингові моделі характеризуються об'єктивністю, прозорістю та ефективністю, що робить їх незамінними інструментами для бізнесу в періоди нестабільності.

Автоматизація процесів і можливість працювати в режимі реального часу забезпечують оперативне отримання даних про поточний фінансовий стан підприємства. Це сприяє швидкому аналізу ситуації та розробці ефективних стратегічних і тактичних рішень для фінансово-господарської діяльності. Такий

підхід дозволяє підприємствам залишатися гнучкими та більш підготовленими до змін у складних умовах.

Розвиток фінансової аналітики має вирішальне значення для сучасного бізнесу, оскільки саме вона дозволяє швидко реагувати на зміни, приймати обґрунтовані рішення та залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку, створює фундамент потужного опору викликам війни.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М. Фінансова стратегія антикризового управління суб'єктом підприємництва в сучасних умовах функціонування. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 465-470.
2. Аналітика. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
3. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Київ : Центр учбової л-ри, 2011. 328 с.
4. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. Випуск № 1 (11). С. 1-7.
5. Бізнес пом'якшив негативні очікування щодо власної ділової активності, поліпшив інфляційні та курсові оцінки – результати опитування керівників компаній у I кварталі 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznes-pomyakshiv-negativni-ochikuvannya-schodo-vlasnoyi-dilovoyi->

aktivnosti-polipshiv-inflyatsiyni-takursovi-otsinki--rezultati-opituvannya-kerivnikov-kompaniy-u-i-kvartali-2023-roku.

6. Білик М. Д., Котов І. Л. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 5. С. 86-92.
7. Більовська О., Майстро Р. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки*. 2023. № 2. С. 50–54.
8. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс. Київ: Ніка-Центр, 2014. 656 с.
9. Бруханський Руслан, Спільник Ірина. Бізнес-аналітика vs. бізнес-аналіз: сучасний дискурс, модель професійної компетенції ініціатора позитивних змін. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1-2. С. 7-21.
10. Виганяйло С. М., В'юнєнко О. Б. Тенденції розвитку інформаційних технологій у бізнес-аналітиці. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2021. Серія: Технічні науки. Том 32 (71) Ч. 1 № 1. С. 51-55.
11. Волик Н.Г. Скоринг як експертний метод оцінювання кредитного ризику комерційного банку при споживчому кредитуванні. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1(3). URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/econom_2008_1/2008-26-06/volik.pdf
12. Гаврилюк В. М. Скорингова модель як метод оцінки платоспроможності. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/446/428>
13. Гайбура Ю. А. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2021. 176 с.
14. Гапєєва О., Ромашко С. Роль держави у забезпеченні сталості електронних комунікацій (телекомунікацій) шляхом нефінансових інструментів під час

- воєнного стану. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*. 2023. Вип. 13, № 5. С. 124 -133.
15. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV зі змінами та доповненнями / Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
 16. Григораш О. В., Волошин І. А. Тенденції розвитку фінансових технологій під впливом пандемії та війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2176>.
 17. Гудзь Т. П., Брусов Н. О. Повоєнна трансформація економічного потенціалу українських підприємств для освоєння євроінтеграційних можливостей. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2022. № 11–12. С. 28–34.
 18. Гудзь Т. П., Єгоричева С. Б., Литвинюк М. В. Функціонування підприємств України в умовах війни: аналіз ситуації та економічні очікування. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2023. № 5-6. С. 7-15.
 19. Держава розширює програми допомоги бізнесу / Юлія Свириденко. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhava-rozshyruie-prohramy-dopomohy-biznesu-iuliia-svyrydenko>.
 20. Дослідження стану бізнесу в Україні (березень – квітень 2023 р.). URL: https://drive.google.com/file/d/1l6_MoBlPd9Uh3c7bhLYMSXH4tL__iXhK/view.
 21. Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Аналітичний звіт. Київ: Програма розвитку ООН в Україні. 2022. 77 с.
 22. Загурський О. М. Фінансовий аналіз : кредитно-модульний курс: навч. посібник. Київ : Центр учбової л-ри, 2013. 472 с.
 23. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyiotsinyuyutsya-v-13-mlrd>.

24. Казак О. О., Сулима М. О. Трансформація бізнесу в Україні за рік війни. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2023. № 1(11). С. 140–150.
25. Книшек О. О., Тарасенко Ю. О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*. 2018. № 139. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/380/371>
26. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнесінформ*. 2012. № 3. С. 163-169.
27. Коркуна Д. М. Фінансове прогнозування як основа фінансових планів підприємства. *Вісник національного університету Львівська Політехніка*. 2008. № 628. С. 539-545.
28. Корнилюк Р. 20 показників, щоб зрозуміти фінансовий стан компанії / Корнилюк Р. // YouControl. – URL: <https://youcontrol.com.ua/blog/finansovyy-skorynh-vid-youcontrol%3Ayak-pereviryty-stabilnist-firmy-za-dekilka-sekund/>
29. Коробов М. Я. Фінансово – економічний аналіз діяльності підприємств: підручник. Київ: Знання, 2012. 294 с.
30. Косова Т. Д., Сіменко І. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Київ : Центр учбової л-ри, 2013. 440 с.
31. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової л-ри, 2008. 392 с.
32. Круш П. В., Погребняк А. Ю., Голуб М. О. Аналіз ринку телекомунікаційних послуг України. *Проблеми та перспективи розвитку національної економіки*. 2019. Вип. 24. С. 25-30.
33. Кузьменко О. Майбутнє аналітики: нові тенденції та технології. URL: <https://www.whitesales.ua/uk/blog/the-future-of-analyticsemerging-trends-and-technologies>
34. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. Київ : Вид-во КНЕУ. 2001. 387 с.

35. Лисогор В. М., Яремко С. А., Ольшевська О. В. Застосування методів прогнозування в процесі моделювання економічної діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2, Т.1 С. 21-25.
36. Лозинська Т. М., Сліченко В. В. Державна підтримка малого бізнесу в умовах воєнного стану. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2022. № 4 (78). С. 45-52.
37. Луценко О. Баланс між розвитком та викликами: телеком-індустрія під пресингом війни. 2023. URL: <https://thepage.ua/ua/experts/yakpracyuye-telekom-industriya-vukrayini-pid-chas-vijni>
38. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с
39. МСБ продовжують виплачувати зарплати та підтримувати ЗСУ попри зростання фінансових втрат. Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації. URL: <https://eba.com.ua/msb-prodovzhuyut-vyplachuvaty-zarplaty-ta-pidtrymuvaty-zsupopry-zrostannya-finansovyh-vtrat>.
40. М'ячин В. Г., Зибайло С. М., Тиха Л. С. Огляд сучасних методів оцінки фінансового стану вітчизняних інноваційно активних промислових підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 30. С. 121-125.
41. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. Випуск 2 (100). С. 3-11.
42. Мельник, Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. 7(3), 07. URL: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.
43. Методика фінансового скорингу від YouControl // YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/financial-scoring/method/>
44. Мурована Т. О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023.

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2144/2073>

45. Мягких І. М. Оцінка використання ресурсного потенціалу підприємств України в ринкових умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 33. С. 199-203.
46. Нігуренко А. С. Кризовий менеджмент в умовах війни. *Економіко-правовий розвиток сучасної України : матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, що присвячена 25-й річниці з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 25 листопада 2022 р.)*. Одеса, 2022. С. 157–159.
47. Ніколаєва С. П. Сутність, прийоми та методи аналізу фінансового стану підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 20, ч. І. С. 317-324.
48. Новоселецький О. М., Кмитюк Т. Л. Еволюція підходів щодо оцінювання фінансового стану підприємства. *Наукові записки. Серія : Економіка*. 2011. Випуск 16. С. 600-607.
49. Онешко С. В., Кучінік Н. І., Гринчук Н. М. Податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 259–272.
50. Остап'юк Н.А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1(55). С. 127-129.
51. Остапенко О. М. Фінансовий стан підприємства : оцінка та напрями удосконалення. *Управління розвитком*. 2012. №2. С. 99-101.
52. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Харків : Видво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.
53. Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібник. Київ : Вид-во КНЕУ, 2002. 388 с..

54. Парасій-Вергуненко І. М. Підготовка бізнес-аналітиків: сучасні тенденції у розвитку економічної освіти. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу»* (20–21 жовтня 2017 р.) м. Житомир. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/350.pdf>.
55. Педченко Н. С. Особливості стратегічного управління потенціалом розвитку підприємства. *Науковий вісник ПУСКУ. Серія : Економічні науки*. 2010. № 2 (41). С. 95-99.
56. Педченко Н. С. Системний підхід до інструментарію інформаційного забезпечення стратегічного управління потенціалом розвитку підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 8. С. 260-266.
57. Перекрест Т. В. Фінансовий стан підприємства: оцінювання та пропозиції поліпшення. *Держава та регіони*. 2009. №5. С. 124–132.
58. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime>.
59. Піскунов О. Г., Мтеленко Н. Г., Лободзинська Т. П. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2009. № 6. С. 80-88.
60. Планування в підприємствах і організаціях споживчої кооперації: стан і перспективи розвитку : монографія / [В. В. Іванова, Г. М. Сидоренко-Мельник, А. А. Фастовець, І. В. Юрко ; за ред. А. А. Фастовець]. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2008. 157 с.
61. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літ-ри, 2007. 488 с.
62. Полозова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 5, Т. 2. С. 78-83.
63. Приймак С. В. Фінансовий аналіз. Практикум : [навчальний посібник]. Львів, 2021. 264 с.

64. Райковська І. Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств. *Вісник ЖДТУ. Серія : Економічні науки*. 2009. № 3 (49). С. 154 -158.
65. Руда Р. В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2010. № 1(9). С. 61 – 65.
66. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 7. С. 105-108.
67. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник. Київ : Знання, 2007. 668 с.
68. Сарай Н. І. Проблеми прогнозування фінансово-економічних показників в ході проведення фінансової діагностики підприємства. *Інноваційна економіка*. 2011. С. 131-135.
69. Сидоренко-Мельник Г. М. Актуальні методики та інформаційні технології у сфері фінансової бізнес-аналітики: застосування та потенціал. Розвиток фінансового та реального секторів як ключовий фактор забезпечення економічної безпеки України : монографія / [С. П. Прасолова, О. В. Гасій, А. М. Соколова та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента С. П. Прасолової]. Полтава. ПУЕТ, 2024. 196 с. С. 167-196.
70. Сидоренко-Мельник Г. М. Професія «фінансовий аналітик»: тренди та виклики. *Вплив глобалізаційних процесів та цифрової трансформації на формування міжнародного економічного клімату та фінансової екосистеми: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, ПУЕТ, 28 березня 2024 року)*. Полтава : ПУЕТ, 2024. 456 с. С. 87-90.
71. Сидоренко-Мельник Г. М., Карцева В. В. Маркери стійкого фінансового розвитку підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 1 (92). С.46-53.
72. Сидоренко-Мельник Г. М., Костюченко Т. Ю. Сучасні технології бізнес-аналітики ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 15–16 квітня 2021 року). Полтава : ПУЕТ, 2021. 301 с. С. 269-271.

73. Сидоренко-Мельник Г., Корнієнко М. Алгоритм розробки та переваги застосування скорингової моделі у фінансовій аналітиці бізнесу. Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice» (December 9-11, 2024. Berlin, Germany). European Open Science Space, 2024. 265 p. P. 59-61.
74. Старостенко Г. Г., Мірко Н. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Київ: Центр навчальної л-ри, 2006. 224 с.
75. Стефанюк О. Д., Галунець Н. І., Сідненко М. В. Пріоритети розвитку бізнесу у воєнний час. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2361>
76. Стратегічний розвиток підприємств регіону : фінансовий аспект : монографія / [В. В. Карцева, Н. С. Педченко, А. А. Фастовець та ін.] ; за заг. ред. В. В. Карцевої. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 171 с.
77. Сухорукова Г. Як скоринг допомагає фінансовим компаніям оцінювати надійність клієнтів? / Г. Сухорукова // KYIVSTARBUSINESSHUB. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-skoryng-dopomagaye-finansovym-kompaniyam-oczinyuvaty-nadijnist-kliyentiv>
78. Український бізнес під час війни. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2023. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=7140>.
79. Філіпова Л. Я. Системи бізнес-аналітики: сучасні тенденції розвитку. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 1. С. 43–48.

80. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. Київ: Вид-во КНЕУ, 2013. 519 с.
81. Фінансовий аналіз : навч. посібник / [С. Я. Салига, Н. В. Дацій, С. О. Корецька, Н. В. Нестеренко, К. С. Салига]. Київ: Центр навчальної л-ри, 2006. 210 с.
82. Фінансовий аналіз. Практикум [Текст]: навч. посіб. / [М.Д. Білик та ін.]; за заг. та наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М.Д. Білик; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2014. 474 с.
83. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової л-ри, 2008. 566 с.
84. Циганова О.С., Мурашко І. С. Фінансовий аналіз як основа обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4000/3926>
85. Чевганова В. Я. Сосновська О. О., Міняйленко І. В. Бізнес-діагностика : навч. посібник із дисципліни «Бізнес - діагностика» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 051 «Економіка» другого рівня вищої освіти. Полтава: Полтавський національний університет імені Юрія Кондратюка, 2018. 217 с.
86. Чижевська С. В., Сидоренко-Мельник Г. М. Вектори розвитку менеджменту фінансів підприємств в умовах карантинних обмежень. *Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті : тези доповідей XLV Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2021 рік (м. Полтава, 13–14 квітня 2022 р.) : у 2 ч.* Полтава : ПУЕТ, 2022. Ч. 1. 387 с. С. 101-103.

87. Швиданенко Г. О., Олексик О. І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : навч. посібник. Київ: Вид-во КНЕУ, 2006. 192 с.
88. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Київ: Вид-во «Кондор», 2007. 193 с.
89. Юрченко О., Чернишова О., Стойка І. Digital-трансформація бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1464>.
90. Microsoft. PowerBI. URL: <https://powerbi.microsoft.com/ru-ru/what-is-business-intelligence/>